

I 19009 / 29

Řídí ediční rada

Vydává z podnětu ministerstva informací a osvěty

nakladatelství Orbis v Praze

Vydání připravil Rudolf Havel

Doslov napsal Josef Žižka

1334/57

71944

Msl.č. 406551

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY
BRNO

SLOVO ÚVODEM

„Anna proletárka“ je román o českém revolučním roku 1920. Ted, když jsem jej po dvaceti pěti letech znova pročítal a stylisticky (jen stylisticky) upravoval k novému vydání, připadal jsem si jako episodní postava z „Anny proletárky“, starý tkadlec Ouhrabka, kterého to také pokouší, aby za situaci zcela už jiných znova se vracel ke vzpomínkám, jak vypadal svět a mladé dělnické hnutí před padesáti lety. A jako on, stejně já konstatuji: Jaká změna od roku 1920! Jak úžasný pochod za čtvrt století a stále dopředu!

Tenkrát jsme ještě bojovali proti agrárním velmožům, národně demokratickým bankéřům a velkým průmyslníkům, proti pravicovým živlům v sociální demokracii a ve straně čes. socialistické, zkrátka proti dědičce Rakouska: proti měšťácké demokracii. Když zahynulo polofeudální Rakousko, trochu sešlosti věkem, trochu zásahem z vnějška, ujal se podle všech zákonů dějinných i lidských dědictví po něm jeho plnoletý syn: měšťácká demokracie. Jenže při dědečkově smrti bývá už na světě a pomalu dorůstá také dědic příští, který se dříve či později ke svým právům přihlásí: a to byl revoluční proletariát. Roku 1920 se ozval jeho seskupující se předvoj velmi hlasitě. České revoluční dělnictvo, následujíc vzoru svých ruských soudruhů, odtrhlo se od staré strany a v těžkých bojích právě s ní, myšlenkově mu nejbližší, jak to u dějinných převratů tak často bývá, ustavilo se ve stranu novou, průbojnou a svou politickou minulostí a kompromisy nezátíženou.

O tom pojednává tato kniha. O revolučním roce 1920 byl napsán ještě jiný román: „Socialistická naděje“ velkého básníka Josefa Hory. Obě knihy měly v republice osudy podobné. Nebyly později už nikdy vydány a můj nakladatel nabízel „Annu proletářku“ po výkladních skříních antikvariátů za sníženou cenu jako neprodejnou. Román Horův byl příliš zaměřen na poměry pražské a vnitrostranické, takže by mu cizina byla jen těžce rozuměla. Má kniha vyšla rusky, ukrajinsky, japonsky a německy. Když se dostal k moci Hitler, byla s ostatní komunistickou literaturou spálena na hranicích.

Teď se tedy vžívám do role starého tkalce Ouhrabky, vzpomínám na Josefa Horu, na přední spisovatele tehdejších let, a říkám si: Jak pravdu jsme měli už tehdy! A myslím na hrdiny této knížky, na plavou služtičku Annu a na Toníka, slevače Kolbenových železáren. Jistě žijí, byli přec tenkrát ještě velmi mladí. Naposled jsem je viděl, jak bok po boku a rameno na rameni běží s holýma rukama do boje proti policejním revolverům: „Kupředu, kupředu, Toníku a Anno!“ Také dnes bych na ně volal: „Kupředu, kupředu, Toníku a Anno!“ Tenkrát do boje za lepší život, dnes do jeho budování.

V Praze v květnu 1946.

Ivan Olbracht

Ještě večer onoho prvního dne k ní přišla do kuchyně milostpaní. Onoho prvního dne, kdy Anna dojela s lepenkovou krabicí, ve které byla její výbava, z vesnice na Pelhřimovsku na Masarykovo nádraží, a pobíhající neklidně jako zabloudilý štěně hlukem neznámých ulic, doptávala se na Václavské náměstí a na číslo třicet tři. Přišla k ní pět hodin po tom, co se Anna seznámila se sedmi pokoji Rubešova bytu a se dvěma jeho východy, co se naučila, jak se rozsvěcují plynová kamna, spouští na záchodě voda a zavírají na řetízek dveře.

Milostpaní měla v ruce balíček novinových výstřížků. Stanula v řadraté důstojnosti svých padesáti let nad plavovlasou služtičkou a řekla jí:

„Anna, jste nezkušené venkovské děvče a nevíte, co je Praha. Nezaměstnávám ze zásady pražské služky, protože jsou všechny zkažené. Čekají vás tu velká nebezpečí, na která vás chci v zastoupení vaší matky upozornit. Kdybych vám je všechna chtěla vylicít, snad byste mi ani neuvěřila, ale přečtěte si tohleto!“ Milostpaní položila na kuchyňskou tabuli svazček novinových výstřížků. „Přečtěte si to dobře!“ řekla milostpaní skoro výhružně a pokračovala: „Teď vás slečna naučí, jak se odestýlá, umyjete od večere nádobí a pak si budete moci jít spat. Na řetízek se dnes zamykat nebude, milostpán má schůzi a přijde pozdě domů. Pojďte!“

Slečna Dadla, sedmnáctiletá černá krasavice, učila v ložnici Annu odestýlat.

„Vidíte, Pelhřimovačko! Takhle... a takhle... a takhle... a podhlavničku, bums! semhle. Noční košili do polovičky obrátit na ruby a prsy na peřinu, aby se mohlo hezky vklouznout do rukávů. Takhle! Mamá musíte dát každý večer na noční stůlek sklenici s vodou, vidíte, tuhle... počkejte, teď ne, až pak si ji natočíte! A kdybyste v ní snad ráno něco viděla, co vypadá jako zuby, tak se toho nezděste, to budou opravdu zuby. To uvidíte v Praze ještě jinší zázraky.“

Pak šly do pokoje slečny Dadly. Ten byl celý růžový. Malování bylo růžové, nábytek byl růžový, stužky na pokrývkách, polštářích, poduškách a prádle byly růžové a velký medvěd z hnědého plyše, který seděl v rohu na růžovém fotelu, měl kolem krku růžovou stužku. Celý pokoj voněl voňavkami.

„V ostatním kvartýře vévodí mamá. Ale tohle je můj pokojíček, tady komanduju já a to je o mnoho horší. Oči na štopky! Peřinky natrást takhle, pěkně! Noční košilku sem, čepeček vedle, na nočním stolečku bude vždycky zrcátko a manykýra. To je tohle! Tohle je, dívko z Pelhřimova, toaletní stoleček a to tu umyvadlo. Ty lahvičky a kelímky si moc dobře pamatujte, jak stojí, zítra si to prostudujte, teď jste ještě nějaká moc vyjevená, a jak nebude všechno v pořádku, tak přijde příšerný brajgl. Teď můžete si s Pánem Kristem jít... Anna se jmenujete, že?“

„Ano, prosím!“

„To krásné čtení o Kisovi a Landrum vám mamá dala?“

Anna nerozuměla a slečna se tvářila tak, že Anna nevěděla, říká-li něco velmi důležitého, či tropí-li si z ní žerty. A byla z toho celá úzkostlivá.

„I to se rozumí, že dala,“ řekla slečna Dadla, „máte to

tam v kuchyni na táfli, to dostává u nás každá. To si přečtete, holka, to máte moc fajn čtení, po tom dělá každá alespoň čtrnáct dní dobrotu. Kdyby vás z toho snad rozbolel břich, ráno si přijďte, dám vám tabulku čokolády.“

Slečně tančily v černých očích veselé jiskřičky. Působilo jí zřejmě potěšení dívat se na bezradnou venkovanku s plavými copy a v barchetových šatečkách s vykasanými rukávy, na služičku s vystrašenými očima a rozumějící tak málo z toho, co se s ní děje.

Slečna Dadla se zasmála. Vesele a hezky. Skoro tak pěkně, jako se Anna smávala se spolužačkami ve škole.

„Chceš?“ řekla a zas se zdálo, jako by to říkala kamarádka z vesnické dvoutřídky. Otevřela zásuvku nočního stolku a vyňala odtud balík čokolády, ulomila kus a dala Anně: „Tu máš, ať se máš královsky.“

„Zaplat pámbu! Rukulíbám!“ vyhrklo z překvapené Anny.

„No, můžete si jít, Andulo!“ Ale to už nebyla kamarádka z druhého oddělení, ale slečna, která je zvyklá poroučet.

Anna domyla v kuchyni nádobí, složila je do police a paní stavitelová Rubešová se ještě třikrát na ni přišla podívat. A pak šla Anna spat. Do kumbálku vedle koupelny, jehož dlouhé, úzké okno s umělým mřížováním vedlo na chodbu. Kumbálek byl maličký, půl čtvrtá kroku do čtverce, ale byl čistě vybělen a měl vysoko u stropu elektrické světlo. Kdyby nebyla Anna tak vyčerpána dojmy dne, bylo by se jí tam líbilo. Ale její utrpení ještě neskončilo.

Sedla na pelest postele a, poslušná, jala se pročitat výstřižky novin, které jí přinesla paní Rubešová. A ty byly plny úděsů, strašidel a krve. A ve všech byla oklamaná a oloupená a povražděná služebná děvčata a hrůza a hrůza.

V Paříži žil Landru, och, skutečný ďábel s tváří hezkého muže, a lákal do své vily dívky, aby je tam vraždil a jejich rozřezané mrtvoly spaloval v kamnech. Anna viděla ty nahé mrtvoly a viděla kalužiny krve téci stružkami až pode dveře a viděla Landruho, jak s očima krví podlitýma a s ústy sešklebenými brousí nůž, a ten nůž skřípěl a vrzal po suchém brusu, až po zádech srbělo, a viděla strašlivého vraha, jak s vykasanými rukávy klečí u pece, ozářen její rudou výhní, a cpe do ní nohy a ruce a prsa a hlavy, a těm ženským hlavám hořely vlasy a škvařily se tváře a cenily zuby na toho, kterého chtěly milovati.

V Uhrách žil muž jménem Kis. Byl v Czinkotě klempířem a ženám se líbil pro své vzdělání a jemné způsoby. Ale běda té, která se jím dala okouzlit a překročila práh jeho bytu. Neboť zde se proměnil klempíř v pekelného řezníka, který dívku sevřel kolena jako jatečné kozle a podřezal jí hrdlo. A dívky, jejichž modré oči byly ještě ve smrti vyčítavé, cpal do plechových sudů a sudy letoval a odnášel do sklepa, proměňuje je v hrůzoplýný hřbitov bez křížů.

V Praze byli také Landruové a Kisové, číhali na dívky u Masarykova nádraží, na Václavském náměstí a ve všech ulicích, přicházeli k nim s úsměvy, vyznávali jim lásku a slibovali manželství. Ale to vše jen proto, aby je mohli zavraždit, oloupit, nebo z nich alespoň vylákat spořitelní knížky a učinit je do smrti nešťastnými.

Anna seděla na pelesti postele, zabořena do výstřižků z Národní politiky, a její modré oči byly vyděšeny stejně tak jako oči milenek klempíře Kise. Vysoko u stropu svítila elektrická žárovka a činila malý, obilný pokojík chladným, ztrnulým a bezkrevným jako zsinalá těla Landruových obětí.

Tehdy si Anna ujasnila celou hrůzu svého osudu. Stís-

něný dech jí to sice řekl již odpoledne, když vystoupila z vlaku do černého potoka lidí, tušila to už, když se s lepenkovou krabicí pod paží proplétala hlukem ulic, ale celý osud pochopila teprve nyní. A najednou jí bylo líto jejich baráku, jejich teplého baráku s proláklou střechou, spravovanou prkénky z bedniček a reklamními tabulkami cikorkových továren a požárních pojišťoven. Bylo jí líto veselých mezí, kde pásala mamčinu kozu a selské krávy, topolu V končinách a naťových ohníčků, u kterých, pytel přes hlavu, sedávala s pasáčky a husopaskami. Bylo jí líto maminky a opilého tatínka zedníka a pěti malých sester. Rozšněrovala si boty a plakala. Svlékala se a každý kousek jejich vesnických šatů z puntíkováného modrého kartounu byl pokropen slzami. Stulila se do postele, peřinu přetáhla přes hlavu a vzdychala. Strašně se bála a hrozně se jí stýskalo. Neusnula do rána.

„No, Anna, čtla jste, co jsem vám půjčila?“ zeptala se jí ráno milostpaní.

„Ano,“ zašeptala bledá Anna.

Paní stavitelová obcházela kuchyní, kývajíc velkými ňadry pod županem. Pohladila ostrým dotekem prostředníku věci, které včera děvče umylo, a dívala se, neuvízla-li na prstu mastnota; vysouvala a zavírala poličky; prohlížela, jak jsou otevřeny kohoutky plynového vedení a hoří-li správnými plamínky.

„Čistota je hlavní věc, Anna!... A vždycky všechno pořádně zavírat, to není jako na venkově, v Praze je mnoho prachu a sazí... Za chvíli donesete milostpánovi snídání, ukážu vám, jak si to přeje. V devět hodin se zeptáte, kdy bude chtít snídat slečna. Kdyby ještě spala, nebuďte ji a choďte zticha!“

A pak přešla milostpaní k hlavní věci:

„O těch svůdcích nezkušených dívek jste tedy četla?!“
Tvář paní Rubešové nabyla přísného výrazu. „Dejte si

pozor! Andulo! dejte si pozor! Jste mladá a já jsem povinována vaší matce varovat vás. Zrovna tady vedle v domě se stal podobný případ. Holka se pak ze zoufalství utopila. Jemu dali dva roky a zjistili, že to už je jeho osmý zločin. S holkami z domu žádné kamarádění! To je vždycky počátek všeho zlého. A vůbec s nikým! Bude-li chtít v neděli odpoledne do kostela, můžete jít, čtete-li ráda, máme mnoho hezkých knížek. Držte se hezky v rodině. Pak se vám nemůže nic stát a bude to jen k vašemu dobrému. U mne se můžete mnoho naučit. Nejen v hospodářství, to se rozumí samo sebou, ale chci si vás i jinak všimnout, abyste se uměla chovat. Takovou službu, jako u nás, byste těžko hledala. Milostpán je slavný stavitel a já jsem z vysoké úřednické rodiny. Můj nebožtík tatínek byl okresním hejtmánem. Neříkám to proto, že by nám na někom záleželo, ale abyste věděla, u koho sloužíte. Mě brzy poznáte. Jsem místopředsedkyně Českého srdce a neznám větší radosti než prokazovat lidem dobrodiní. Mám ráda lidi a jsem hrdá na to, že hodní lidé mají rádi mne. Také vás budu mít ráda, budete-li hodná. Budu vás pokládat za člena rodiny a bude vám u nás dobře. Ani mně není příjemné měnit služky, a budete-li poslušná a pilná, najdete u nás navždy zaopatření, jaké byste těžko jinde hledala.“

Rozbolavenou Annu chladila ta slova jako balzám. Měla už jednou v životě ten hojivý pocit. Doma, v pelhřimovském kostele při kázání, když pan farář zavřel smolnou oponu za ohňovými hrůzami pekel a rozhrnul blankytné závěsy nebes, za kterými byl jas a hudba archandělů. A tak se také zde dověděla Anna, že není jen peklo služek, do jehož plechových sudů a řeřavých kamen přijdou všechny dívky chtivé a nehodné, ale také věčný ráj služek, čekající na ty, které jsou pilné a poslouchají.

„Rozuměla jste, Andulo, vidíte?“ řekla vlídně milostpaní. A dodala přísně: „Poslouchat a žádné kamarádky! A s domovnicí také žádné řeči!“

„Ne, milostpaní, jistě ne!“ odpověděla Anna vděčně a upřímně.

„No!“ řekla paní stavitelová. „Je sedm hodin, milostpán bude vstávat. Jděte pro housky! Je to vedle v domě, řekněte jen, že jste od nás, oni už budou vědět!“

Paní stavitelová měla se svým varováním pravdu a Anna se během příštích dnů o tom často přesvědčovala. Praha je mlýn. Jakýsi čertovský mlýn, kde všechno víří a mele se, všechno řinčí a drnčí. Nikdo se v něm nevyzná a všechna jeho lákadla jsou tu jen proto, aby vzápětí způsobila nějakou mrzutost. Díváš-li se na Václavském náměstí na průvod reklamních lahví, kterým dole čouhají nohy i s kusem mužských kalhot, a to vypadá tak legračně, že se ti chce vyjárnout smíchem, jistě do tebe někdo vrazí, až zavravoráš. Žasneš-li u výkladní skříně na Můstku nad rozkošnou dámou, opravdu jako živou, a nad její překrásnou šněrovačkou, která sahá až ke kolům, vyrazí ti někdo brašnu s brambory a ty abys je honila po chodníku mezi nohama chodců. Uskakuješ-li na Příkopech před elektrikou, můžeš být jista, že ti za zády zahouká automobilová trubka a ty se tak polekáš, že div nevrzíš do ručního vozíku, který tlačí kdosi proti tobě. A křičí-li někdo na tebe: „Nemáš oči, Náno pitomá?“ – můžeš být ráda, že se nestalo nic horšího. Milostpaní měla pravdu: bylo lépe držet se doma.

Proč také odcházet, když doma je bezpečí, blahobyt a hodní páni? Jedla do sytosti a skoro totéž co stavitelovi a práci, o mnoho těžší, byla zvyklá z domova a od sedláků. Milostpaní byla přísná, ale měla dobré srdce. Byla členkou lidumilného spolku a žebrák nikdy nezavonil

u jejích dveří, aby nedostal hrnec kávy s krajícem chleba nebo něco od oběda. Pohled na bídu paní stavitelovou dojímal. Dojímal ji opravdově.

„Tolik bídy je na světě!“ říkávala s povzdechem. „Tolik hrozné bídy, milá Anna. Je krásné, můžeme-li ji alespoň trochu mírnit a prokazovat lidem dobrodiní. Jsem šťastna, že jsem v poměrech, že tak mohu. Je to má jediná radost. Vždyť sama vidíte, jak málo jinak mám ze života. Kdybych mohla, dávala bych ještě více. Snad po mně alespoň vděčná upomínka zbude. A to je příjemný pocit. Teď jsme si dobyli samostatnosti,“ dodávala milostpaní, „teď snad bude lépe. Jen co se zahojí ty hrozné válečné rány.“

Anna poslouchala se sklopenýma očima a projížděla jí také vlna dojetí.

S milostpánem vůbec nebylo potíží. Přecházel čtyřikrát denně předsíní, zavalitý, s prošeďivélou, do hola ostříhanou hlavou, krátce stříženou bradkou, se sokolským odznakem na chlopni kabátu. Anně neporoučel, rozkazovala jen milostpaní. Časně ráno odcházel, pozdě večer se vracel a doma se zdržoval jen hodinku po obědě. Přečetl si noviny a trochu se pomazlil se slečnou Dadlou. Bylo vidět, že jí má rád. Ale i to mazlení bylo jen jaksi letmo, jako by si byl vědom, že na ně nemá mnoho kdy. Bral jí za ramena, díval se jí do očí a popleskal jí po lopatce, jako se laskáme s koněm.

„Nu, jak se máš, hříbě?“

Nosil jí voňavky, krajky, punčochy a hedvábí. Ale často zapomínal věci v kapse a Anna je ráno nalézala v jeho koženém kabátě. Někdy si mezi obědem vzpomněl, podíval se na slečnu a řekl jakoby mimochodem:

„Dnes vydělal táta nějaké krejcary. Co ti má koupit?“

„Nějaké penízky bys mi nedal, tati?“

Ohrnul nos a drobně vrtěl hlavou: „Peníze nechtěj,

holka. Peníze jsou neřádstvo, s těmi se musí umět zacházet. No, nějaké ti dám, ale moc ne. Zato ti jednou přivedu prince.“

„A modrou lištičku také?“

Usmál se a kývl.

Se slečnou nebylo již tak snadno vyjít jako s milostpánem. Sekýrovala s prádlem. Milovala své věci, mazlila se s nimi, a šlo-li o její, neřekla nikdy jinak než kalhotky, košilka, župánek, kraječky. Kladla si je před zrcadlem přes rameno, přihlazovala si je mazlivě na ňadra a otírala se o ně tvářemi, jako by byly živé. Netrpěla, aby někdo něčemu ubližoval nebo se k tomu nechoval dosti uctivě. Ale ani ona neměla zlé srdce a hodinu po tom, co hodila po Anně nedobře vyžehleným živůtkem, přišla s čokoládou nebo s pralinkami.

„Chceš?“ A vypadala přitom jako kamarádka ze školy. „Ale mamá to neříkej!... Ne, mamá to neříkejte, Anna, řekla by, že vás kazím.“

Ostatně měla slečna příčinu Anně neubližovat. Někdy navečer, když paní stavitelová odešla do schůze Českého srdce, objevovala se v kuchyni ve svých nejhezčích šatech, lakových střevíčkách a nejlepším kloboučku.

„Jdu na chvílku k přítelkyni. Mamá to nepovídejte, Andulo,“ říkala ledabyle. Ale když se půl hodiny před matčíným příchodem vracela domů, přistupovala k Anně a její černé oči vyhrožovaly: „Ani slova, Anna!“ U dveří svého pokojíku se ještě obracela: „Dám vám moc krásnou spodničku.“

Ale slečna Dadla nebyla jediným dítětem stavitelových. V bytě byl pokoj, který byl nedávno obýván. Když Anna nastoupila službu, voněl posud cigaretami, pomádou na vlasy a mladým mužským tělem. Na nočním stolku bylo utroušeno ještě kousek popelu, ležely tam „Sport a hry“ a rozevřené číslo „La Vie Parisienne“.

Ten pokoj působil na Annu zvláštní přitažlivostí. Působil na ni tajemstvím.

„Čí je to, milostpaní, pokoj vedle salonu?“ ptala se paní stavitelové, když spolu vařily oběd.

Ta se na Annu pátravě požívala.

„Slušný člověk se neptá, Anna, pamatujte si to. Čeká, až mu sami povíme, co pokládáme za vhodné... Ale není nejmenší příčiny neříci vám to: je to pokoj mého syna Čestmíra. Odjel... do Paříže.“

Paní stavitelová protahovala u kuchyňského stolu zajíce slaninou. Za chvíli nechala práce a začala neklidně přecházet kuchyní. Brala do ruky brzy to, brzy ono, zřejmě bez účelu, a byla stále k Anně obrácena zády. Zastavila se u okna a hleděla do dvora. Vytáhla ze županu kapesník a utírala si nos. Pak se vrátila k zajíci. A když Anna pozdvihla od misníku s knedlíkovým těstem oči, viděla, že milostpaní pláče.

Anna se velice polekala a paní stavitelová zpozorovala, že na ni děvče hledí.

„Měla jsem dva syny, Anna,“ pravila. „Starší mi zahynul ve válce. Muž ho s velkou námahou dostal do Vídně do ministerstva a já jsem děkovala Bohu, že nemusí na frontu. Myslila jsem, bůhvíjaké štěstí mě to nepotkalo. Zemřel mi tam. Dnes by už byl architektem.“ S tváří paní stavitelové stékaly velké slzy a sáhla znova po kapesníku. „Život je ukrutný a vy se máte dobře, Anna. Vždyť já si nemám ani komu požalovat! Muž má jen svou práci a Dadlince nechci kazit mladý život... Ani komu požalovat si nemám!“ opakovala milostpaní, teď štkala už nahlas a ta směsice sobecké lítosti nad sebou samou i hoře skutečného, buclatá ruka s protahovačkou a hranolkem slaniny nepřestávající pracovat a zaječí fileť kropený slzami vzbuzovaly v Anně údiv, dojem vděčnosti i lítost zároveň.

Kdyby byla Anna znala všechno, byla by milostpaní litovala opravdově.

Ale tehdy ještě nemohla vědět, že paní stavitelová pláče nejen pro syna zemřelého ve Vídni, nýbrž také pro syna Čestmíra. Nikdo jí ještě nepověděl, že mladý pán prohýřil s ruskou emigrantkou, kněžnou Kovalevskou, za čtvrt roku jmění, které by Anninu tátovi i se sedmičlennou rodinou stačilo k dobrému živobytí do smrti, že padělal na tatínkovo jméno za dvakrát sto tisíc směnek, že utekl s Varvarou Nikolajevnou do Německa a tam že ho teď dává pan stavitel hledat soukromými detektivními ústavy. A Anna nevěděla, že slzy paní stavitelové Rubešové platí nejen oběma synům, nýbrž i nejstaršímu jejímu dítěti, Zdeňce. Ta se na plesu českých techniků zamilovala do chudého, souchotinářského studenta, a když stavitel vyřkl neodvolatelné: „Ne!“, postavila proti němu stejně tvrdé: „Ano!“, bez jediné slzy snesla políček a příštího jitra odjela se svými šperky a spořitelními knížkami z dětských let k milenci do domku jeho rodičů, vesnických pekařů v Posázaví. Byla plnoletá. A když všichni mocní známí z úřadů řekli: „Litujeme, pane staviteli, ale násilím nelze,“ a on chtěl ve spořitelnách zdržet alespoň výplatu peněz a dokázat, že jsou jeho, chytří posázavští pekaři postavili bohatou dědičku pod ochranu okresního týdeníku a důvěrníka národně sociální strany. Stavitel číslo Středočeských hlasů arci dostal. Ale také někteří jeho benešovští zedníci. Ti zprávu roznesli po stavbách a paní Dvořáková, domovnice, půjčovala článek partajím z čísla třiatřicet na Václavském náměstí. Teď umíral Zdenčin muž ve švýcarském Davosu na souchotiny a jeho mladá žena tam byla s ním.

To všechno se dověděla Anna až později. A nemohla ovšem také tušit, že její milostpaní každého rána za prvního rozbřesku vylézá z postele a tápe na nočním stolku

u mužovy hlavy, aby mu z náprsní tobolky kradla padesátikoruny, a není-li to možné, alespoň dvacetikoruny, že je strádá a posílá do Davosu, aby ulehčila umírání zeti, kterého viděla jen jednou v životě: na žofínském plesu.

Annina milostpaní šťastná nebyla. I ta jediná radost, její dobré srdce, jaksí selhávala.

Anna si vzpomíná na ošklivý výstup.

Vařila tenkrát oběd a milostpaní utírala v saloně s nábytkem prach. Někdo venku zvonil a Anna šla otevřít.

Před dveřmi stála chudá žena s balíkem.

„Je paní Rubešová doma?“ zeptala se a hlas se jí chvěl.

„Je. Mám jí něco vyřídit?“

Ale cizí žena přitlačila na dveře, otevřela si je a prošla kolem Anny do předsíně. Chvatně otvírala dveře po dveřích a nahlížela do pokojů. Anna pospíchala za ní.

„Paní, to nesmíte, to nesmíte!“ šeptala a popotahovala ji rozpačité za rukáv.

Ale návštěvnice dospěla již do salonu a stála před milostpaní.

„Vy jste paní stavitelová Rubešová, že?“

„Copak si přejete? Copak tu máte co dělat?“ řekla milostpaní přísně.

„Hned vám řeknu, co si přeju a co tu mám co dělat.“ Na hlase, který se marně snažil být klidný, bylo slyšet, že je žena velmi rozčilená. „Poslala jste mi z Českého srdce tuhlety kalhoty a tuhlety hlávky a jdu vám je vrátit.“ Položila na stůl uzlík, ten se rozevřel a bylo vidět staré milostpánovy kalhoty a dvě hlávky zelí. Posunula je blíže k paní stavitelové: „A pak si ještě přeju říct vám tohle: že pliju na vaše dobrodiní.“ Hlas se zbarvil vášní. Milostpaní zbledla bělostí otlýlých lidí. „Nechceme dobrodiní, chceme právo!“ křičela žena. „Víte, kdo je můj

muž? Byl pětatřicet let zedníkem u vašeho pána a u jeho otce. A teď ho váš muž vyhodil na dlažbu, protože je už starý, zedřený, revmatický a chromý, a protože z něho už není co vyssát. Úrazovka mu odepřela každý nárok, a když se před týdnem dobelhal na stavbu, dal ho váš odvést strážníkem. Podívejte se, vy dobročinná milostpaní!“ Žena vyhrnula rukáv a ukázala nahé předloktí beze svalstva, jen kost, pokrytou kůží. „To se mi také stalo u vás na stavbě a vyplácejí mi dvaatřicet korun měsíční renty. Co já ještě mohu vydělat? Chcípáme hladu. A vy si myslíte, že to spravíte starými kalhotami. Moc dobře jste si to se svým mužem rozdělili! On nám dře kůži s těla a vy nám posíláte kalhoty, aby naši nahotu nebylo tak vidět!“

„Co chcete, paní?“ zajíkala se paní stavitelová. „Neznám vás vůbec a neposlala jsem vám to. Darovalo vám to České srdce. Proč mně to povídáte? Je to hrozné, vím, ale co já za to mohu?“ Paní stavitelová bojovala se slzami.

„Co za to můžete?“ Žena ta slova křičela a na vpadlých tvářích jí vyrazily rudé skvrny. „Kdo vám vydřel všechny tyhle vaše salony? Kdo vám vydělal na voňavky, kterými smrdí celý váš byt? Odkud mají vaši kluci peníze, které probíjejí s kurvami? Vy za nic nemůžete!“ Skřípalo to vzteklým smíchem. „Toť se rozumí, vy za nic nemůžete!“ Šplíchlo to štítlivým opovržením. „A pročpak tak asi myslíte, že nás váš muž odírá? Pro sebe? Známe ho pětatřicet let, milá paní, a víme, jak žije, jak se šatí, co jí a pije. A holky ho také moc nestály. Vodíval si je do kanceláře od štuku a přidával jim za to pětník na hodinu. To pro vás nás tak dře!“ Cizí žena hodila v půlkruhu po salonu očima a ty se proměnily ve dva vrhače plamenů. „A pro tohle všechno!“ křičela a metala ukazovák proti pohovkám, křeslům, soškám, obrazům, bibeletům a vitrinám. „Pro tohle! Pro vás! Pro vás!“ Postu-

povala proti paní stavitelové, a ta, vyděšená a bledá, couvala krok za krokem k pianu. „Kdo vám na tohle všechno vydělal? To já a můj muž! To byly naše peníze! To je krev mého starého! To je moje mléko!“ Žena se bušila do plochých ňader. „Těchhle těch prsou, mléko těchhle těch prsou, o které jsem okrádala vlastní děti, abyste mohla být tlustá vy!“

„Paní, prosím vás...“ šeptala paní stavitelová. „Prosím vás, paní, já opravdu za nic nemohu... vždyť já vás ani neznám...“

Žena se rozkašlala.

Vyděšená Anna ji mírně potahovala za rukáv:

„Paní, prosím vás...“

„A mou tloušťku mi nevyčítejte,“ omlouvala se paní stavitelová. „Mě samotnou mrzí nejvíce, věřte mně. Děláním proti ní, co mohu, jím velmi málo, to vám tady Anna může dosvědčit.“

Ženin kašel přešel v křečovité smích. Ten chvilku křičel salonem. Ale smích se brzy změnil v prudký kašel. Sípala a v prsou jí hvízdalo.

Anna ji vytrvale popotahovala za rukáv.

„Paní, prosím vás...“

„Máš pravdu, holka,“ řekla jí unaveně cizí žena. „Vždyť ona je hloupá, nerozumí ani slova z toho, co jí říkám. Věří sama, že za nic nemůže... Vždyť ona léčí svoji tloušťku v Karlových Varech... A má dobré srdce!... Dobře si to se svým mužem rozdělili!“

Šla ke stolu a vytáhla loktušku, na níž ležely kalhoty a zelí. Kalhoty zůstaly na stole, ale obě hlávky se skutálely na koberec a zabořily se do jeho vysokých řásní.

Šla.

Ale ve dveřích se ještě obrátila. Pozdvihla proti paní stavitelové pěst a hlas jí zas zpevněl:

„Mám doma patnáctiletého kluka. Ten nás pomstí!“

„Paní, paní, prosím vás...“ říkala neúporně Anna.

Ale vyčerpaná zedníková žena šla již bez pobízení.

Anna za ní zavřela dveře předsíně. Pak se vrátila do salonu, aby uklidila staré milostpánovy kalhoty a dvě hlávky zelí. Uprostřed pokoje stála paní stavitelová, bledá jako ta alabastrová socha v rohu u pohovky, a upírala před sebe oči, v nichž byla lítost, ponížení, stud a spravedlivý hněv.

Anna odešla do kuchyně. Také ona byla bledá, chvěla se a bylo jí do pláče. Jaká nespravedlnost! říkala si. Jaká křivda na milostpaní! Anna se styděla. Styděla se za cizí ženu. Ale když po ní chtěla hodit tvrdým slovem, nedokázala to. Což i ona nevěděla, jak to vypadá u zedníka, není-li práce a nechce-li kramář uvěřit už ani čtvrtku zlomkové rýže? Ale mohla za to její milostpaní, že je na světě bída, zmrzačení zedníci a zoufalé ženy? Jak těžké je to všechno! Jak strašně těžké v tom baby-lonu, který se jmenuje Praha. A jak bylo všechno lehčí a prostší u nich doma v baráku!

U předsíně cvakl zámeček, otevřely a zavřely se dveře a do kuchyně nahlédla slečna Dadla. Vracela se z anglické hodiny.

„Kde je mamá?“

„V saloně, slečno,“ řekla Anna a polekala se.

Dadla tam šla. Ale když z matky nedostala slova, znova vrazila do kuchyně.

„Co se to u nás zas stalo?“ vybuchla.

„Ježíš Maria, slečinko...“ a Anna se chytila za plavé skráně a teprve teď našla slova a všechno vypověděla.

Slečna odběhla do salonu.

„Vyflákej se na tu svou blbou humanitu!“ křičela. „Kolikrát jsem ti to říkala!?! Co z toho máš? Jen vzteky a nevděk. Proč jste ji nevyhodily? Proč jsi nedala zavolat policii? Zatelefonuju tatínkovi, ať ji dá okamžitě

zatknout. Tatínek už bude vědět, kdo to je! Stokrát jsem ti říkala, aby sis vzala komornou! Cos mohla jiného očekávat od toho venkovského telete? Žijeme jako hokynáři! Náš byt je jako průchodní dům a do našeho salonu smí každá zednice! Tady máš svou posranou humanitu! Tady máš své pitomé šetření na služkách!“

Slečna Dadla křápla salonovými dveřmi, až se zatřásla omítka. Šla do milostpánovy pracovny a telefonovala odtamtud s otcem. Pak odešla do svého růžového pokojíčku. Také tam práskla dveřmi.

„Vy jste viděla, Anna,“ řekla příští den při vaření milostpaní, „jakou vděčnost člověk má za všechnu svou dobrou vůli a pán za to, že je živí!“ Řekla to trpce. „A co ta ženská povídala, není vůbec pravda. Máme-li něco, není to z jejich práce, na té jen člověk prodělává, ale z dodávek, které pán dostal.“

Anna mlčela.

„S Dvořačkou nemluvíváte?“

„Ne, milostpaní.“

„S Mařenou ze třetího poschodí také ne?“

„Také ne, milostpaní.“

Paní Dvořáková byla domovnice. A Mařena sloužila u vrchních inspektorů. Anna ji znala od vidění. Potkávala ji v domě a několikrát se s ní setkala při nákupech. Byla to taková rozpustilá holka. U pekaře svazovala děvčatům dohromady zástěry, lechtala je za krkem stéblem; a když se tam kamarádky několikrát podrbaly a pak se podezíravě ohlížely, chechtával se celý krám. Anna ji vlastně dříve slyšela, než viděla. Když ráno uklízela a měla zotvíraná okna, větrala dvě poschodí nad ní také Mařena. Ta si při práci zpívala. Ne prozpěvovala. Její „Pardálové“, „Lísteček dubový“ a „Libeňský most“ vysoko ječely čtyřpatrovou krychlí dvora, neboť zpívala své písničky celému domu, a bylo vidět, že by je nejra-

ději výskala přes střechu činžáku Václavskému náměstí a přes domovní bloky vši Praze. Anna se schovávala za záclonu a poslouchala. Bylo jí také veselo a usmívala se, „Libeňský most“ dovedla již pobroukávat spolu. Běžela-li Mařena dolů schody, brala vždy tři stupně najednou, a šla-li s někým, pištěly všechny chodby jejím smíchem.

„To je zas ten blázen ze třetího poschodí, ta je, myslím, také ta pravá,“ říkala milostpaní, když se Mařena jako hromobití hnala kolem stavitelových dveří. A paní Dvořáková, domovnice, slyšíc hluk, vybíhala ze své světničky.

„Co je to tu za rámus?“ Ale když zhlédla Mařenu, zmizel jí s tváře hněv a jala se láteřit jen naplano. „Ty potvoro neřádna! Takovou ti tu líznu koštětem!“ A skočila za dveře pro pometlo a děvče jím plácla. Mařena vyškvikla, chytila se za hýždě a vyrazila s chechtotem z domu.

Jednou ráno, když šla Anna nakupovat a zrovna když za sebou zaklapla dveře předsíně, srazila se s Mařenou.

Ta k ní přistoupila a hezky se usmála:

„A co ty, pěkná blondýno, smrdíš pořád doma u baby? Pojď, sbalíme nějaké kluky a někam si vyrazíme.“

Anna se začervenala a sklopila oči.

Mařena se smála.

„Vašeho Míšu ještě nenašli? Holka, to je frajer! Mordíje, to je správněj pardálek!“

„A co říkala tvá baba, když jí tuhle Nechlebka tak hezky hrála?... No... nevíš, kdo je to stará Nechlebová?... No ta s tím zelím a pánovými kalhotami přec! To čubrníš, co? Jo, má milá, my s Dvořandou víme všechno!“

Anně bylo, jako by stála na řeřavém uhlí, a čím více se kamarádka smála, tím více se ona červenala.

Protože se Mařena nedočkala odpovědi, sběhla se

schodů. Ale na odpočívadle se zastavila a Anně, která stála ještě na místě, se smála do obličeje:

„Ty jsi, myslím, ještě nějaké moc velké trdlo.“
Chechtala se, až se prohýbala.

Nikoli, Anna se nestýkala s nikým a s nikým nemluvila. „Bože, vy máte krásné vlasy, slečno!“ říkali jí u Šenfloků ve výčepu, kam chodila před večerí pro dva půllitry černého piva, ale ona klopila oči a na všechny otázky a žertování zarytě mlčela. „Á, to je ta pyšná!“ usmíval se na ni sklep mistr v bílém kabátě, když od ní brával sklenice, aby je natočil. A oslovil-li ji v průjezdě hoch nadějným: „Kampak, slečno?“; srážela hlavu hluboko do ramen a utíkala, až jí kecala z půllitru černá pěna na zástěru. Kromě na nákupy z domu nevycházela. Není věru oč stát. Pracuje-li člověk od šesti hodin ráno do devíti večer, a nepřispíší-li si, do deseti, je rád, položí-li se a spí, dokud ráno milostpaní nekřikne do komůrky své zpěvavé: „Anna!“ Neboť marně klepat na dveře si paní stavitelová již odvykla a někdy ani to: „Anna!“ nepomáhá a je potřebí zacloumat spící ramenem: „Hej... Anna... neslyšíte? Vstávat!“

V neděli odpoledne jí paní stavitelová půjčovala knížky. O příbězích z husitských válek, o starých českých pověstech a pak o Sherlocku Holmesovi, Léonu Cliftonovi a Nicku Carterovi. Po těch Anna nemohla dlouho do noci usnout a ještě z postele se chodila přesvědčovat, je-li dobře zapjat řetízek u dveří. Ale v milostpánově knihovně byla ještě jedna krásná kniha, básně o jaru, o měsíci nad rybníkem a sladkobolných pocitech v srdci. A ta v Anně budila vzpomínky na mateřídouškovou mez V končinách, barák se spravovanou střechou a na pět sester. V trafice, kam chodila milostpánovi pro doutníky, kupovala pohlednice s jezírky a zapadajícím sluncem, které bylo z opravdivého zlata, a psala na ně básně z té

knihy a posílala sestřím a přítelkyním od sedláků. Trochu jako vzpomínku a trochu, aby se pochlubila. Slečna Dadla měla také knížky. Byly schovány ve skříni mezi prádlem. „Nečtete ty blbiny pro malé děti,“ řekla jednou v neděli odpoledne Anně, „půjčím vám něco lepšího. Ale před mamá ani muk a číst jen, když není doma!“ Slečniny knížky byly docela jiné. Bylo v nich mnoho obrázků elegantních pánů a polonahých dam, a když je Anna po prvé prohlížela, červenala se. Ale když se dala do jejich čtení, viděla, že jsou mnohem zajímavější než líčení husitských válek a příhod slavných detektivů. Někdy byly takové, že se až hlava zatočila a bylo třeba přejít si rukou po rozpálené tváři, projít se po kuchyni, otevřít okno a vdechnout chladný vzduch. V jedné byl krásný obraz: elegantně ustrojený pán držel v náručí dámu. Byl to syn ocelářského krále a ona byla choť jednoho vyžilého vévody. Paní byla jen v košilce a v krajkových kalhotkách a s levého ramene se jí svezla stužka, takže bylo vidět ňadro. A pod obrázkem byl nápis: „Miluji, miluji tě, sténal Joe a tiskl ji na svá mužná prsa.“ Anna se na ten obrázek často a dlouho dívala. A do jejích modrých očí se pokládal měkký výraz. Bude také ji, Annu, někdy někdo tisknout na mužná prsa a sténat: „Miluji, miluji tě“? Seděla na nízké stoličce mezi dřezem na mytí nádobí a kuchyňskou tabulí, pod žárovkou, spuštěnou na provazci až k jejímu čelu, a její oči utkvávaly v dálce. Protože ten obraz voněl pokojem mladého pána. Voněl pomádou na vlasy, cigaretovým tabákem a tajemstvím. Přijde mladý pán? Přijde Joe? Neboť ho milovala.

Opravdu se to stalo! Nebyl to tedy sen a on skutečně zazvonil u jejich dveří?

Poznala ho ihned.

Zatajil se v ní dech.

Stál před ní na lýkové rohoži přede dveřmi předsíně.

V šedém svrchníku, v měkkém klobouku, amerických rukavicích a moderních botách. Stál zde mladičký, krásný, zajímavě bledý, s modrým stínkem pod očima krásnýma a hlubokýma. Za ním v uctivém postoji ustrnuli dva starší pánové.

„Je mamá doma? Jsem Čestmír Rubeš. Vy jste nová služka?!“

Jeho hlas zazněl pevně a jasně.

„Nikdo, prosím, není doma. Milostpaní se slečnou odešly do města,“ zajíkala se Anna.

„Bitte!“ pokynul německy oběma pánům, ale sám již před nimi kráčel sebevědomě předsíní přímo do svého pokoje. Oba pánové za ním. „Kdyby se vrátila mamá,“ řekl cestou Anně, aniž na ni pohlédl, „řekněte, že jsem přijel.“ A zmizel v pokoji.

Anna stála v předsíni.

Bylo to jako zjevení. Jako náhlá záře, vpadlá do stavitelova bytu. Anna hleděla na červený běhoun, po kterém kráčel, a zdálo se jí, že se tudy táhne stříbrná světelná nit, která ústí do klíčové dírky jeho pokoje.

V kuchyni čekal na Annu dřez s teplou, mastnou vodou a nádobím. Bylo třeba jít po práci. Ale za tu půl, tři čtvrti hodiny, po kterou byla ještě sama doma, byla roztržitá a několikrát vyšla do předsíně, zda se snad přec neotevrou dveře pokoje mladého pána a on jí něco neporučí. A vždy jí silněji zatepalo srdce.

Pak cvakl zámek a přišla slečna Dadla, v ruce plno balíčků. Anna jí šla naproti.

„Slečno, je tu mladý pán,“ šeptala.

„Jaký mladý pán?“

„Pan Čestmír.“

Slečna jaksi přivřela víčka a podívala se stranou. Neřekla nic a šla do růžového pokojíčku.

V několika minutách zde byla paní stavitelová.

„Milostpaní, je tu pan Čestmír,“ oznamovala horlivě Anna a její hlas se smál.

„Kde? Kde?“ vyrazila ze sebe paní stavitelová.

Její oči se rozšířily a celá zvadlá tvář omládlá, zkrásněla dokonce růžovostí, která se jí nahrnula do tváří.

„Ve svém pokoji, milostpaní, je tam s nějakými pány,“ odpovídala radostně Anna.

Hodila Anně do náruči balíčky a spěchala k synovým dveřím.

Vzala za kliku. Ale bylo zamčeno. Klepala.

„Mírku, Mírečku! Otevři! To jsem já, maminka!“ Její hlas zněl mladě a byl hlasem milenky.

Dveře se otevřely a paní stavitelová padla na prahu do náručí synovi.

„Mírečku!“ zajásala.

Za chvíli prošla kuchyní slečna. Převlékla se zatím a učesala. Také ona zaklepala u mladého pána:

„Hej, Míšo, otevři, ty starý flamendře!“ volala se strojenou veselostí.

Ale nezdržela se u bratra déle, než co by se s ním mohla pozdravit. Vyšla a odebrala se přímo do milostpánovy pracovny. Telefonovala s otcem.

Do kuchyně přiletěla milostpaní. Přiběhla, ona, jejíž každý pohyb byl pomalý a důstojný, přiletěla jako dívka a byla plna pružnosti.

„Anna, vždyť on ještě nejedl,“ sdělovala důvěrným polohlasem a byla nad tím zřejmě velmi rozhořčená. „Je od rána na cestě. Ale teď honem, prosím vás, Andulo, honem! Nemůže čekat až na večeri. Koupíte u řezníka tři bifteky, z prostředka a hezky vysoké, u Čadila vezmete krabici humrů, mladý pán je rád. A majonézu. Vezměte si na ni hrníček! A láhev vína, mladý pán pivo nepije, u Čadilů už vědí, jaké chce. Ale prosím vás, honem, běžte, jak nejrychleji umíte.“

Anna letěla.

Když se udýchaná vrátila s nákupy, škvařila doma milostpaní máslo, opékala brambory a krájela cibuli.

„Tak, tak, Anna! Teď jděte do pokoje mladého pána prostrít! Tři příbory! Pak skočíte těm cizím pánům pro pivo.“

Anně vstoupila do tváří červeně.

„Ano, milostpaní!“

Šla s tlukoucím srdcem, a když brala za kliku pokoje, chvěly se jí nohy.

Pokoj byl plný světla a modravého kouře.

Mladý pán ležel na otomanu, upíral oči ke stropu a kouřil cigaretu. Na čínském popelníčku po jeho boku bylo plno cigaretových nedopalků. Byl oblečen v kabátek z lehkého černého hedvábí a na nohou měl trepky. Annin příchod nevzal na vědomí. U stolu seděl cizí pán a četl v nějaké knížce. Druhý stál opřen o skříň a prohlížel si Annu.

Prostírala stůl ubrusem a oči upírala na mladého pána. Bože, jak byl krásný! Bože, jakou bledou, smutnou tvář měl! Anna si velmi přála, aby na ni pohlédl. Jen na malou chvilku. Tak velice si to přála, až se tím přáním celá zachvívala. Ale mladý pán upíral oči ke stropu, a ty byly černé a teskné a bylo možno poznat, že se jimi dívá někam daleko a na něco velmi krásného a smutného.

Anna pokládala talíře a stříbrné příbory a ubrousky a myslila si: Pohlédne na mne? Ach, jestli jen na mne pohlédne? Ale mladý pán to neučinil. Od skříně se na ni díval jen cizinec a Anna si všimla, že má zamračený a sprostý obličej.

Pak přišla do pokoje milostpaní...

Pan stavitel se vrátil až večer. O něco dříve než obyčejně, ale dal na sebe dlouho čekat. Šel přímo do své pracovny. Zdržel se tam minutu a pak zazvonil na Annu.

„Kde je milostpaní?“

„U mladého pána.“

„Kde je slečna?“

„Ve svém pokojíčku, milostpane.“

„Zavolejte mi ji.“

Pan stavitel byl vážný a úsečný jako vždy.

Slečna Dadla šla k tatínkovi. Chvilí spolu pohovořili. Pak slečna vyšla, zaklepala na Čestmírovy dveře, vyvolala jednoho z Němců a dovedla ho do otcovy pracovny. Vrátila se do svého růžového pokojíčku, posadila si na stůl plyšového medvěda, převazovala mu na krku růžovou stužku a věnovala tomu hraní jaksi více pozornosti, než zasloužilo. Milostpán rokoval s cizincem dlouho. Když byli hotovi, vyvolal si německý pán onoho druhého do předsíně, poradili se o čemsi, pak si jeden z nich oblékl svrchník, nasadil si tvrdý klobouk a odešel. Druhý se vrátil do pokoje pana Čestmíra.

Večere byla zamračená a posupně tichá. Večeřelo se v jídelně; jen milostpán, milostpaní a slečna. Milostpaní byla ještě růžová, snad červenější než prve, ale jásavý lesk v očích již uhasl. Před panem stavitelem nebylo nikdy možno mít jásavý lesk v očích.

Po večeři Anna v pokoji mladého pána stlala. Jeho postel; druhé lože upravovala na pohovce. To již byla milostpaní opět tam. Seděla u stolu, měla položeny své tlusté ruce na synových krásných a jemných a hleděla mu něžně do očí. Přerušili právě rozmluvu, ve které před Annou nechtěli pokračovat. Mlčeli. Vedle nich seděl nad knížkou německý pán, hovorů nerozuměl a ničeho si nevšímal. Také jeho si nikdo nevšímal. Anně byl protivný a nemohla pochopit, co zde chce, když vidí, že překáží. Ten druhý spal snad někde v hotelu.

Pak ještě umyla Anna nádobí a šla spat. Ale nemohla usnout. Mladému pánovi hrozilo nějaké nebezpečí.

A v tomto domě se dalo něco zle tajemného, čemu nerozuměla. Mladý pán potřebuje pomoci. A ona leží ve tmě své komůrky a hledí ke stropu, nedohlédajíc ho. Kdykoli bylo něco třeba vykonat, byla vždy při tom, doma i zde, udělej! udělej!, ale teď ji nevolal nikdo. Co se to zde připravuje? A proč se dnes v ložnici svítí? Ano: v ložnici u milostpánů se svítilo. Anna za noci několikrát vstala a tichounce pootevřela dveře komůrky. Vždy se o tom znova přesvědčila. A světlo, pronikající klíčovou dírkou a házející žlutavou skvrnku na protější stěnu předsíně, a ta skvrnka, živoucí, a přec nehybná a tichá jako celý dům, byly nedobré a zlověstné. Mladý pán potřeboval pomoci. Potřeboval pomoci jako některá z jejích malých nemocných sester, když u nich v baráku svítila přes noc petrolejová lampička a Anna přikládala na rozpálené dětské čelo studené obklady. Dnes její pomoc odmítali. Proč?... Oči mladého pána na ni hleděly prve smutně a teskně. Při jejích představě jí bylo do pláče. Neboť ho milovala.

Ráno slyšela první zavrnutí dveří a vyskočila z postele.

Ale jak to dnes vypadala její milostpaní? Byla bílá a zvadlá a zarudlost jejích očí kontrastovala s jejich vyhaslostí.

„Dojdete do Vodičkovy ulice k Bergrovi pro mandlové rohlíčky!“ řekla a nepodívala se přítom na ni.

Anna šla.

Dole v průjezdě, před domovním bytem, stála paní Dvořáková a s nákupní brašnou na ruce Mařena. Jak uviděla Annu, hned se k ní připojila. Bylo vidět, že na ni čekala.

„Váš Míša je doma, že?“ vpadla rovnou do věci.

„Ano,“ zašeptala Anna.

„Ti dva, to jsou berlínští detektivové, že?“

Anna pokrčila ustrašeně rameny. Detektivové? Vzpomněla si na Léona Cliftona, Nicka Cartera a Sherlocka Holmesa.

„To se rozumí,“ řekla Mařena, „že jsou to berlínští detektivové ti dva, co vypadají jako honáci.“

„Detektivové?“ šeptala Anna.

„No. Copak ty nevíš, že ho už čtyři měsíce hledají?“

„Ne.“

„Copak ty nevíš, že Míša vyfouk vašemu starému dvakrát sto tisíc?“

„Ne.“

„Fuít!“ zahvízdla. „Tak to ty vůbec nic nevíš, ty balíčku! A jak to bylo včera u vás?“

Anna vypravovala to málo, co věděla, a Mařena ji přerušovala desítkami otázek. Ještě to a ještě to chtěla vědět.

„No jo,“ řekla Mařena, „už je to tak.“ A divila se: „Copak ty opravdu o Rubešových klucích nic nevíš? Celá Praha je zná, noviny o nich psaly, jen ona nic neví! Panečku, to byli dva pardálkové, Míšenka a Ferdáček! Ti uměli roztáčet Prahu! Míša měl už v šestnácti letech s jednou z Vinohrad dítě. Ti kluci nebyli tak těžcí, co stáli peněz. Ale Míša je pašák. Jednou ode mne dostal na schodech po hubě.“ Mařena se smála. „Pojď,“ řekla, „já tě kousek vyprovodím!“ Anna s ní šla jako v polosnách a Mařena se vzrušovala sensační novinou. „Náš dům patří vaší babě. Dokud mohla, tak si na něj půjčovala. Ale pak jí na to stavitel kápl, udělal strašný brajgl a Míšenka měl po parádě. Ferdáček, ten domu ještě užil, ve Vídni se s oficíry uflámoval. Tak začal Míša dělat dluhy. Tenkrát byl zrovna zamilován do jedné ruské – kněžny. Člověče, to známe, to je tady každá. Taková flundra omalovaná to byla, očíhla jsem si ji jednou, když spolu vystupovali u Lyonského domu s hedvábím z automo-

bilu. To víš, že stála prachy. No, a když už maminka nic neměla, tak padělal na tatínkovo jméno za dvě stě tisíc směnek a vzal do zaječích. Váš starý to dal soukromému detektivnímu ústavu Oko, a když zjistili, že si mladý pán s kněžnou brali pasy do Německa, dal pátrat v Berlíně.“

Mařena s Annou dospěly před cukrářský krám ve Vodičkově ulici. Před jeho prahem se ještě zastavily.

„Tak ho zatkli?“ ptala se ustrašeně Anna.

„Ale kde!“ řekla Mařena. „Copak soukromí detektivové mohou někoho zatýkat? To přece smí jen státní policie.“

„Tak proč s nimi šel?“

„Že mluvíš! Proč s nimi šel! Copak já vím, jak to bylo? Nejspíše jednou ráno, když byli ještě s kněžnou v posteli, k němu přišli a řekli mu: ‚Mladý pane, ráčejí s námi do Prahy, jinak máme rozkaz oznámit policii, že foukli panu otci dvakrát sto tisíc!‘ Co měl dělat?“

„A co kněžna?“

„Bože, holka, ty máš starosti!“ zlobila se Mařena. „Nejspíše hrozně brečela, že už má po prachách a že bude zas musít za animírku.“

Anně bušilo srdce.

„A co bude teď, Mařenko?“

„Co mi říkáš Mařenko? Já jsem Máňa. Co bude teď? Jó, má milá,“ protahovala Máňa slabiky, „to je moc těžká věc. To víš, že ho zavřít nedají! Ale možná, že vím akorát, co bude teď.“ Máňa ztlumila tajemně hlas a povytáhla do výše obočí: „Míša pojede do Ameriky!... To se tak s keřaskými synáčky dělá, když nesekejí dobrotu. Jak ti dva fízlové od vás dnes nejsou pryč, tak můžeš vzít na to jed, že pojede do Ameriky. Dovezou ho do Hamburku, koupí mu lístek, strčí ho na loď a spánem-bohem, synáčku, pozdravuj tam hezky a živ se sám!... Už jo, Ando, už to máš tak!“

Anna stála na chodníku a upírala před sebe oči. Lidé do ní vráželi, ale nepozorovala to. Pak řekla Máňa: „To jdeš Míšovi pro cukroví, vid? No jdi, balíčku, nebo bude stará mlít pantem. Já už také musím. Na-zdar! Zítřka na tebe počkám.“

Anna koupila mandlových rohlíčků a utíkala domů, co měla dechu.

Milostpán byl ještě doma a přistrojila mu v jídelně snídani. Pak nesla dva šálky kávy a mandlové rohlíčky do pokoje mladého pána.

Mladý pán byl ještě v posteli. Na židli seděl detektiv. Ne ten čtenář, který zde spal, ten si vyšel na chodbu zakouřit, ale onen druhý, který si včera od skříně Annu tak nepříjemně prohlížel. Mladý pán kouřil v posteli cigarety. Byl oblečen v pyjama z pruhovaného hedvábí. Byl krásný. A zase se díval smutně ke stropu.

Anna mu postavila na noční stolek snídani.

Zahleděla se na něho.

Vzpomíná na kněžnu, řekla si, a bylo jí ho líto. Na ruskou kněžnu! A myslila si: Proč mu zbraňují? Proč mu ji nedají, když mají tolik peněz? Jak by to bylo všechno jednoduché! Ubohý mladý pán!

A tehdy se na ni mladý pán podíval. Pohled jeho velikých očí spočinul vteřinu na jejích plavých vlasech a odtud se svezl na její ňadra. Něco se mu mihlo na rtech. Cosi sotva znatelného, co bylo slabounkým úsměvem, máchnutím ruky a vzdechnutím zároveň. Cítila, jak ji mladý pán pohladil po vlasech a po ňadrech.

Anně se rozbouřilo srdce a do hlavy jí stoupala krev. Cítila to jasně a tak tělesně, že jí zády proběhly drobné vlnky. Mladý pán se usmál! A Anně se chtělo k němu přiskočit a sevřít mu ruku a říci mu: „Ach, mladý pane, řekněte mi, co mám udělat, abyste byl veselý? Ach, povězte, povězte, a udělám vše, co si budete

přát!“ Ale mladý pán se již zas díval ke stropu a Annino srdce se utišovalo.

A když dávala kávu detektivovi, řekla si: „Ach, ty padouchu jeden!“ A myslila si: „Jestlipak by to co pomohlo, kdybych si teď došla do kuchyně pro černý nůž a vrazila ti jej do krku?“

Odcházela odtud jen nerada a ještě zavírajíc dveře se ohlédla po mladém pánovi. Ale již se na ni nepodíval. Jeho bílá ruka s dlouhými prsty oklepávala do čínského popelníčku popel cigarety.

Pak uklízela byt. Obraz mladého pána byl s ní. Zotvírala okna a vzduch pohyboval záclonami. Slyšela, jak Máňa ve třetím poschodí nad ní ječí „Lístček dubový“. Anna byla sama. Pan stavitel již odešel, ale – a to bylo divné – ani milostpaní nebyla doma a Anna marně vzpomínala, kam tak časně mohla jít.

Když dávala do pořádku salon, zarazila se. Zdálo se jí, že z hostinského pokoje, z toho nejdlejšího, slyší podivné zvuky, takové, jakých by se byla za tmy trochu bála.

Otevřela tam dveře. Poděsila se.

Na podlaze ležela milostpaní. Obličejem k zemi, kývala hlavou, až se vždy čelem dotkla koberce, a vyrážela tlumené skřeky, které vycházely jako z hrobu: „Hú... úú...“

Polekaná Anna k ní přiklekla:

„Milostpaní, Ježíš Maria, milostpaní!“

Paní stavitelová k ní obrátila ztrhané oči. A její bílá otylost byla ubohá a ošklivá jako u mrtvol. Její prošedivělé vlasy, rozčuchané a bez lesku, vypadaly jako odpadek z popelníku.

„Jako kámen... jako kámen...“ vydechovala ze sebe těžce. „Ú... úú...“ a třesla na Annu oči.

„Pro Ježíše Krista, milostpaní, vzpamatujou se jen na chvíličku, než dojdu pro slečnu.“

Paní stavitelová jako by pochopila. Zvedla těžce svou malátnou tloušťku a pomalu se vztyčila.

„Ne... Dadlinku ne...“

Doklopýtala k šezlongu a těžce, celou tíhou do něho dopadla, až zaskřípěla péra.

„Jako kámen... vždyť on je jako kámen, Anna...“

Anna porozuměla, že jde o pana stavitele. Bylo jí úzko. Stála nad milostpaní a nevěděla si rady.

„Jděte si po své práci, Anna...“ šeptala unaveně paní stavitelová. „Nestarejte se!... Jste hodné děvče, Anna...“

Anna šla.

Toho dopoledne byl ve stavitelově domě neobvyklý ruch. Ale takový těžký a ponurý, jako když se chystají vynášet z domu mrtvolu. Máňa měla asi pravdu. Do bytu byly přineseny dva velké cestovní vaky a detektivové střídavě kamsi odcházeli a odněkud přicházeli. Milostpaní se jako v mátohách pohybovala mezi pokojem mladého pána a ostatním bytem, chvílemi se zastavovala v kuchyni, aby něco poručila, mrtvě pozdvihla pokličky a lízla s vařečky omáčky. „Trochu víc marjánky, Anna!“ řekla, ale ta slova jako by nebyla její, neměla nic společného se skopovým a byla jen zástěrou nějakého pomyslu. Jako by na něco čekala. Co přicházelo, aby ji zalehlo. Snad proti tomu mohla bojovat, ale nenapadlo jí, že by mohla. Snad před tím mohla utíkat, ale nepokoušela se o to. Čekala jen s vyděšenýma očima. Odjížděl jí syn, její život, a nebylo nikoho, kdo by chtěl pomoci. A pobývání v synově pokoji a její pomoc při skládání vaků, to bylo strojení do rakve a loučení před přibitím víka.

Poledne bylo smutné. Pan stavitel obědval se slečnou v jídelně, milostpaní zůstala s mladým pánem a sama jej obsloužila. Detektivové střídavě pojedli někde mimo

dům. Po obědě se milostpaní a slečna strojily a slečna přitom plakala. Pán seděl v jídelně u neuklizeného ještě stolu, kouřil doutník a tvářil se, že čte noviny. Pak přišel šofér s detektivem pro vaky a milostpaní se synem a slečnou vyšly z pokoje mladého pána. Anna stála v předsíni, aby naposled na něho pohleděla.

Šel s matkou po červeném běhounu předsíně.

U dveří jídelny se milostpaní zastavila.

„Jdi se, Míšenko, rozloučit s tatínkem, jdi, mé dítě!“ zaprosila.

Mladý pán váhal.

„Jdi, miláčku! Mrzelo by tě to jednou, že jsi mamince nesplnil její poslední přání.“

Mladý pán otevřel dveře a řekl s prahu zdvořile a obřadně:

„Poroučím se vám, pane staviteli!“

Z jídelny se odpověď neozvala.

Mladý pán s milostpaní a slečnou odešli. Zaklaply za nimi dveře předsíně a ten zvuk, krátký a tupý, udeřil Annu po srdci.

Dlouho stála v šeré předsíni a zdálo se jí, že je svět prázdný a pustý a kromě ní že už nic není. Pak odešla do své komůrky. Klekla u postele, hlavu zabořila do peřin a plakala.

Neboť mladého pána milovala.

Slyšela kroky odcházejícího milostpána. Pak návrat milostpanin a slečnin. Rychle vstala, osušila oči, utřela si s kolenou prach a běžela po práci.

Ten a příští den měla dojem domu po pohřbu. Pusto, prázdno a ticho. Nikdo nemluvil, pohledy se sobě vyhýbaly a chodilo se jakoby po špičkách, aby se žádný drsný zvuk nedotkl toho, jehož duch tu ještě přebýval. Milostpaní většinou ležela vzadu, v hostinském pokoji na pohovce, a slečna nevycházela ze svého pokojíčku. V po-

ledne bylo přísně dbáno, aby vše bylo na svém místě a pořádně, slánka, ubrousky i příbory, přišla se o tom zvláště přesvědčit i milostpaní i slečna, a polévka aby byla přinesena na stůl náležitě horká. Neboť, a to cítily všechny, jediný milostpán to byl, který mohl porušit ticho. A věděly, dojde-li k výbuchu, že bude zlý.

A pak třetího dne přišel ten hrozný telegram.

Když jej milostpaní v kuchyni rozevřela a přečtla, zakolébala se dvakrát dopředu, dozadu, dopředu, dozadu a chytila se rohu kredence, aby neupadla. Anna se slečnou ji dovedly do ložnice a slečna telefonovala pro lékaře a pro tatínka.

Mladý pán se zastřelil.

Za dva dny přišel jeho matce list, psaný rukou, která již nežila, list, který nemohl být paní stavitelové odevzdán, poněvadž byla těžce nemocna.

Mladý pán se zastřelil v Hamburku, v pokojíku hotelu třetího řádu, v noci, v posteli, ranou do očního důlku, v přítomnosti dvou hlídajících ho detektivů. Zemřel se jménem své ruské kněžny a své matky na rtech.

Slečna nosila smuteční šaty a také milostpán si navlékl na paži a klobouk černou pásku. Ale o Annině žalu nesměl zvědět nikdo. Když podávala milostpaní brom a spouštěla v ložnici žaluzie, aby světlo nerušilo nemocnou, ach, jak se Anně chtělo padnout té bílé paní do náručí a plakat na jejích prsou a volat: „Milostpaní! Ach, drahá milostpaní! Jaké neštěstí nás to potkalo!“ Ale paní stavitelová ležela s očima mrtvě upřenýma před sebe, netečná ke všemu a Annu vůbec nepozorovala.

Jednoho jitra přišla k Anně duše mladého pána.

Anna uklízela. V bytě byla zotvírána všechna okna a místnostmi proudil svěží vzduch. Když Anna vcházela do salonu a otevřela dveře, hranolová sklíčka na lustru jemně o sebe ovadila a tiše, tichoulince se rozezvučela.

To tak přišel mladý pán. K Anně. K ní jedině. A ona ihned poznala, že je v pokoji. A byla šťastna.

Pak zase plynuly dny, z nichž jeden se podobal druhému.

Když se milostpaní trochu pozdravila, dala odstěhovat svou postel a toaletní stolek do hostinského pokoje v pevném předsevzetí, že se do ložnice svého muže už nikdy nevrátí.

OŠKLIVÝ DEN

Román a smrt mladého pána sblížily Annu s Máňou od vrchních inspektorů. Neboť Máňa ze třetího poschodí měla mnoho smyslu pro události a čekávala na Annu před bytem paní Dvořákové, aby nezmeškala pokračování ani jediného dne.

Máňa byla milá holka a mnoho věděla. Otvírala Anně dveře všech bytů čísla třiatřicet na Václavském náměstí. A otvírala jí dveře do celého světa.

„Váš stavitel, to je ten největší zloděj z celé Prahy,“ řekla jí. „Okradl náš stát při koupi starého válečného materiálu a město při stavbě kanalisace. Má sedm činžáků a na dělníky je jako pes. Copak neznáš písničku, kterou si o něm zpívají?“

Anna neznala a Máňa se na místě, jak s nákupními brašňami stály na dvoře, hned ochotně rozepěla:

*Já jsem stavitel Rubeš,
u mě pracovat budeš,
a když nebudeš, pudeš.*

„Máňo, Máničko, prosím tě... jsou otevřená okna...“ zděsila se Anna.

„A co mají ze svých milionů? Hrc, paňáci! Kluci se jim zabíjejí a z holek jsou rajdy. Vaše stará chodí a láme

rukama. Myslíš, že ji někdo lituje? Víš, kolik lidí už se světa sprovodil stavitel? A ti měli také mámy a děti! A vaše stará? Takového neřáda aby pohledal. Milionáři, sedm pokojů a jednu služku! A ty, osle oslovská, se jí dáš vydírat, dřeš od rána do noci a také ještě pereš. Co na tobě ušetří, posílá do Švýcar dceři, aby si tam s mužičkem mohli pěkně žít v lázních a nemusili nic dělat. Pitomče pitomá! Kromě na koupi nevylezla ještě z domu a čučí v kuchyni i v neděli odpoledne. Copak nevíš, že tě podle zákona pustit musí? Ale v neděli půjdeš s sebou! A nemáš-li šaty, já ti půjčím. Mám dvoje.“

Anna sebou vrtěla.

„Co se vrtíš?“

„Když já jsem taková hloupá ještě, Máňo... Já se trochu bojím.“

„Co?... Bojím... Čeho?“

„No... já se ještě v Praze nevyznám... já nejsem tak zkušena jako ty...“

Anna vypravovala Máně o Landrum a Kisovi.

Máňa na ni vykulila své velké, hnědé oči a vyjikla:

„Jéžišmarja, jéžišmarja!“ Prohnula se, až jí bylo vidět černé chmýří vzadu na krku, držela se za tváře a její smích hlaholil dvorem. „Osobo, to mě podrž...! Můj kluk je klempíř, jen aby mě taky nezaletoval!“ Máňa se chechtala, až křičela. „Poslouchej, Ando, ty jsi ale děsná balice!“

„Máňo, Máničko, prokristapána, jsou otevřená okna!“

Ale když se Máňa do sytosti vysmála, přešel její hlas do vážného a blýskly jí oči:

„Vidíš ji, prevíta nestydatého! Aby mohla lépe vyssávat, namlouvá venkovským holkám takovéhle hovadiny. Dři, dři, na nic nemyslí a zůstaň hezky blbá, a až se zedřeš, vyhodíme tě na mráz a chcípni si hladem!“

„Ona to tak nemyslí,“ hájila Anna svou milostpaní.

„Myslí, nemyslí, ale dělá to tak. Všichni to tak dělají. Její muž také. Ona vydírá jednu a on několik set. To máš pořád fuk!“

Ale krychle dvora se náhle rozkřičela. Bylo to, jako když se řítí plechové nádoby s police.

„Anna! Dlouho-li se tam hodláte bavit?“

Nahoře se otevřelo okno do kuchyně a rámovalo mohutné poprsí paní stavitelové.

Anně se nahrnula krev do tváří, odskočila rázem od Máni a utíkala domů.

„No, no, přetrhni se, pitomče!“ volala za ní Máňa.

Paní stavitelová se v kuchyni zle mračila.

„Mařena od vrchních inspektorů, to je zrovna ta pravá pro vás!“ řekla. A pohrozila prstem: „Jen si dejte pozor, Anna!“

Ale příští neděli po obědě si Anna přec jen dodala srdce požádat milostpaní o dovolení vyjít si. Odhodlávala se k tomu celou sobotu a celé nedělní dopoledne a za ty dva dny bylo potřeba, aby na ni Máňa křikla mnoho ošklivých slovíček, než nabyla odvahy říci: „Milostpaní, prosím vás, směla bych dnes odpoledne ven?“

Paní stavitelová se na ni podívala:

„Aha, už to začíná!“ řekla nepřívětivě. „Až umyjete nádoby, jděte si spánembohem!“ A znovu zahrozila: „No, jen si dejte, Andulo, pozor!“

Toho odpoledne si obě děvčata vyšla. Máňa si Annu pěkně ustrojila. Vrchní inspektorovi si někam vyjeli modřanskou lokálkou a Máňa si vzala Annu nahoru do kuchyně. Půjčila jí své nové šaty z bíle a černě kostičkované bavlny a na hlavu jí tak dlouho odborně posazovala, kroutila a narovnávala starý slaměný klobouk s modrou růží, až seděl překrásně. Sama si vzala růžové šaty s bleďemodrou náprsenkou a kostkovanou čepici. Oběma to velmi slušelo a Anna se nemohla vynadívat do malého

zrcátka na stěně. Měla slavnostní pocit. Mydlíme-li si krk, paže a nohy až nad kolena tak pečlivě, jako dnes po umytí nádobí ve své komůrce Anna, a máme-li kromě toho sněhobílé prádlo, které ještě voní žehličkou, a pěkné šaty, nemůžeme nemít dojem božihodového odpoledne.

„Tak, a teď se půjdeme pyšnit na Příkopy!“ řekla Máňa, když byly hotovy.

S Máňou byla radost chodit. Bylo hezké odpoledne, půl Prahy bylo u Vltavy nebo v krčském lese, a na ulicích méně lidí než obvykle, ale pro Annu zde bylo nebezpečí stále více než dosti. Máňa jí však vodila mezi elektrickými vozy a automobily tak bezpečně a hladce, jako by chodila doma po mezích.

Dole na Václavském náměstí jim zastoupil cestu kučeravý, prostovlasý mladík s černou vlající vázankou a rozpřáhl proti nim náruč.

„Kampak, panenky krasavice? Kam, zlatá a ebe-nová?“

Máňa se na něho podívala kosou, s nakloněnou hlavou a trochu šilhajíc.

„Odprejsknou, frajere fórová!“

Anna se velice polekala. Ale Máňa to řekla klidně, bez zlosti, s tak dokonalou pepickou vážností, že se dal mladík do hlučného smíchu. Máňa se rozchichtala také. Ale vtom již srazila hlavu mezi lopatky, táhla Annu za ruku a utíkala odtud. Řehtala se ještě za rohem, schována za modrou poštovní schránku, a svou rozpustilostí nakazila také Annu.

Pak si na Příkopech dokonale prohlédly výklady obchodů s hedvábím. V Celetné ulici kožišiny a klobouky. A na Staroměstském náměstí sochu Husovu.

„Vidíš, tady flandáci upálili Mistra Jana Husa!“ vysvětlovala Máňa.

Potom se pobavily výkladní skříní hračkářského krámu a před jinou následoval odborný výklad o zapínání sponek, pásků a knoflíčků na šněrovačkách a dámském prádle. Daly se stinnými uličkami Starého Města k řece, přešly Karlův most a vystoupily na petřínskou stráž.

Než Anna usedla na lavičku nahoře, ohrnula si pořádně svrchní sukni, aby nepomačkala kamarádce vyžehlené šaty. Pak se dívala na Prahu a na rozblyštělou Vltavu. Slavnostní pocit jí neopouštěl. Bylo to vlastně v celém jejím životě první odpoledne, které patřilo jen jí, kdy neměla nic na práci, kdy na ní nikdo nic nechtěl a nic jí neporoučel. A město pod ní, v dálkách modravé, mlčenlivé a zacinknuvší jen chvílemi zvoncem elektrické dráhy, ji omamovalo. Ne, ty pěkné básničky z Rubešovy knihy se sem teď nehodily, ani písničky, které zpívala na podzimních mezích s kamarádkami pasoucím se kozám, ale zdálo se jí, že by měla deklamovat nějakou slavnou báseň ze školy, jejíž slova ji už nenapadala, a vzpomínat na české krále. Ale nedovedla své pocity vyjádřit jinak leč polohlasým:

„Jejej, tolik domů!“

Máňa po jejím boku se kratičce zasmála jako polichocený vlastník, jehož bohatství se obdivujeme. Ale Máňa byla dnes ku podivu tichá. Také jejímu neposednému tělu se chtělo odpočívat, nechávat hrudník hluboce nabírat letní vzduch a na něčem klidně zastavit oči. Ostatně starších lidí, přecházejících kolem jejich lavičky, bylo poskrovnu a k uličníkování málo příležitosti. A pak: Máňa se dnes na něco ještě těšila.

„Pojď!“ řekla, když se slunce přiblížilo Hradčanům.

„Už k večeři?“ litovala Anna.

„Kdepak! No, tak jednou nebudeš večeřet, když ti bába nic nenechá!“

Děvčata volně sestoupila do města a dala se ulicemi k Hyberské a k Lidovému domu. Tam dnes pořádalo sdružení „Karel Marx“ akademii. A tam slíbil navečer čekat na Máňu její klempíř Bohouš.

Než tam dospěly, trochu se již zšeřilo. Dívky prošly hlubokou barokní bránou Lidového domu, tak hlubokou, že v ní bylo místo pro holičský krámk a trafik, a vstoupily do prvního nádvoří. Pak novým průjezdem do druhého... A vida! V zahradním sálku se už svítilo. Tomuhle druhému, nedlážděnému dvoru se totiž pro několik vysokých jilmů, které tu ještě živořily, říkalo zahrada. Lidový dům, než dělnické hnutí obklopilo jeho trojí nádvoří a barokní stavby čtyřposchodovými budovami tiskárny a kanceláří, býval palácem knížat Windischgrätzů a hrabat Kinských a těch několik zaprášených stromů, potopených do cihlové studně zdí, tam po něm ještě zbylo. A sálek, svítící teď celou plochou do dne ještě neodešlého a do zahrady ledva zšeřelé, býval jistotně kdysi panským skleníkem. Byl lepenkovou střechou a po své děrice přilepen na holou zeď vysokého činžáku a celá jeho přední stěna byla ze skla, to jest z pařeništních oken, oddělovaných úzkými dřevěnými lafkami. Teď tedy zářil do podvečera jako rozsvícená lucerna. A jako do lucerny bylo také do něho vidět.

V modravém kouři cigaret a dýmek sedělo tam u okrouhlých stolů s kostkovanými ubrusy rameno na rameni asi tři sta lidí a mezi nimi mnoho děvčat, jako byly ony dvě. To Anna spatřila hned po vstupu do zahrady. A srdce se jí maličko sevřelo. Jako před něčím novým, do čeho se právě chystá učinit první krok. Nemýlila se. Zahradní sálek Lidového domu se jí stal osudem pro celý život.

Hned ke dveřím jim přišel naproti Mánin klempíř, hoch s kudrnatou hlavou, usměvavý a zubatý.

„Nazdárek, Máničko!“ Podával jim ruce. „To je Anička od Rubešů, co jsi mi o ní povídala, vidíš?“

„No ba, to je náš malý balíček.“

Bohouš přirazil k přeplněnému stolu ještě dvě židle a dívky zasedly do společnosti dělníků a dělnic, za půl litry piva bez pěny, zelenavé láhve sodovky a plné popelníčky.

V sále bylo malé ochotnické jeviště a na něm vystupovali hoši a děvčata, sami i ve sborech, přednášeli básně a zpívali písně. Pod jevištěm hrála tamburašská hudba. Hudba a zpěv se Anně líbily, ale básním rozuměla jen málo.

Vedle Anny seděl mladý kovodělník. Když přestala hrát hudba a sálek zatleskal, obrátil se k ní:

„Ty jsi mezi námi po prvé, soudružko, vidíš?“

Slovo soudružko a oslovení ty uvedlo Annu do rozpaků a začervenala se. Ale Máňa byla hodná a pomohla Anně. Řekla mladému dělníkovi, odkud přítelkyně je, že je v Praze teprve nedávno, že slouží u Rubešů a že má paní prevíta, který ji nechce nikam pustit. A již byli v hovoru. Annin společník znal Pelhřimov, byl tam jednou na odborové schůzi, prošel také Anninou vesnicí a dosti možná, že se pamatuje i na jejich domek, jak mu jej vylíčila. A rozpačitá venkovanka celá ožila a byla šťastna, že se dostali právě na tento rozhovor a že smí vzpomínat na maminku, sestry a otce a letmo si alespoň představit plechovou holubici s Kolínskou cikorkou v spárcích, jak letí se střechy jejich baráku. Ale Rubešovy její společník také znal. „Je to jeden z nejnesvědomitějších vykořisťovatelů celé Prahy,“ pravil. Slovo vykořisťovatel slyšela Anna po prvé, ale líbilo se jí a zdálo se jí zajímavé.

Pak na jevišti zas vystoupil sbor chlapců a děvčat a přednesli báseň, ve které se opakovala slova zástupy a

síla a miliony a kroky a ráz, ráz a levá, levá, levá a znělo to opravdu jako pochod mnoha tisíců nohou po Václavském náměstí.

Když utichlo hromobití potlesku, navázal mladý dělník znovu na stavitele Rubeše a vyprávěl o poslední velké stávce jeho zedníků.

Vedle seděla Máňa a polozavřenou dlaň měla položenu na červeném ubruse mezi pivními tácky a sklenicemi. Máninu ruku objímala Bohoušova pěst a ta byla tak mohutná, že se v ní Mánina ruka ztrácela celá. Oba se klidně usmívali, kamarádčina tvář byla nezvykle hezká, její hnědé oči mírné a ku podivu: Máňa už nebyla roztáhlá ani rozjívená. Tamburaši hráli veselou píseň do pochodu.

„To je marsejéza, francouzská revoluční píseň,“ vysvětloval Annin společník.

„Ano?“ podivila se Anna a spočinula na vteřinu pohledem na jeho očích. Ale ta vteřina stačila, aby postřehla, že jsou modré a hezké. Annin společník se jmenoval Toník. Oslovil ho tak klempíř Bohouš.

U jiného stolu, dále vpředu, seděl, obrácen k Anně profilem, mladý, rusý hoch. Byl oblečen lépe než ostatní a měl téměř dívčí tvář. Již prve se několikrát po Anně ohlédl a teď se na ni zadíval celýma očima a pohledem dlouhým, který nemohla nepozorovat. Ale v chlapcových očích nebyla vtíravost, jen zalíbení. Ale ten pohled postřehla také Máňa.

„A co ty, Jaroušku?“ vykřikla na hocha. „Líbí se ti naše Anda, vid’?“

Chlapec se hezky usmál a Anna se začervenala.

„To je Jarouš Jandáků. Student. Syn poslance Jandáka,“ vysvětlovala Máňa.

Poslanec Jandák sem také hleděl. Seděl vedle syna. Hezký muž s hladkou, veselou tváří a s kučeravými vlasy vypadal spíše jako starší bratr studentův.

„Tak co, děvčata, bude z něho něco?“ řekl, objal synovo rámě a popleskal je.

„Dej pokoj, táto,“ broukl kamarádsky zlostně Jarouš a začervenal se.

Ale od stolu obou Jandáků se sem teď obrátil ještě někdo třetí, kdo seděl s nimi. A oči toho třetího byly černé, tvrdé, ostré jako hrot nože, zneklidňovaly, a díval-li se on, nebylo možno vidět pohledu jiného. Ten muž měl smolně černé vlasy a smolně černý plnovous a přes celou tvář se mu táhla jizva, která mu rozdělovala pravou polovinu kníru pěšinkou ve dvě. Mezerami mezi stolky se právě prodíral jakýsi starší dělník, a když se protahoval kolem něho, položil mu na rameno dlaň.

„Jak se ti to u nás líbí, soudruhu Plecítý?“ otázal se ho.

„Co se mně má na těch vašich dětinstvích líbit?“ odpověděl bez úsměvu Plecítý a pozdvihl k němu své tvrdé oči. „Myslíte, že porazíte buržoasiu básničkami?“

Anně se tato odpověď velmi nelíbila.

„To je velmi dobrý soudruh,“ naklonil se Toník k Anně. „Nedávno se vrátil z Ruska. Bojoval v Rudé armádě. Byl zajat Denikinem a jen taktak ušel popravě. Budu ti o něm vyprávět, až se zase sejdeme.“

Anna opět pohleděla na Toníka a odpověděla:

„Ano?“

A v té otázce – odpovědi – byla také radost z Toníkova „až se zase sejdeme“.

Na konec zahrála tamburašská hudba Internacionálu. Všichni vstali, a kdo uměl, zpíval spolu. Byla to píseň ruské revoluce a čeští dělníci se jí teprve začínali učit. Také Anna vstala. Ale zpívat ji neuměla.

Před desátou vyprovázeli oba mladí dělníci děvčata domů, neboť schůze v Lidovém domě končívají dlouho před desátou, aby nebylo nutno platit domovníka. Na ulicích bylo ještě živo. Máňu posedla na čerstvém vzdu-

chu zas rozpustilost, její smích se třásl mezi světly výkladních skříní a barevným mihotáním světelných reklam, a elegantní dvojice, které právě chodily z divadel nebo z dancinobarů, se za ní ohlížely. Toník se u Můstku rozloučil.

„Přijď zas mezi nás, soudružko,“ řekl An ně, podáváje jí ruku.

Vděčně přikývla.

„Málokdy vycházíš, vid’?“

„V sedm večer pro pivo,“ řekla ochotně Máňa a zasmála se přitom.

Toník se dal někam do uliček Starého Města, obě děvčata s Bohoušem k Václavskému náměstí. Máňa s milým ještě chvíli postáli v průjezdu, Anna šla domů.

Ano, studený párek s chlebem na kuchyňské tabuli připravený měla, milostpaní byla přec jen hodná. Ale z Rubešových toho večera neviděla již nikoho.

Byl to krásný večer. Anna na něj vzpomínala celé pondělí. V suterénu, v prádelně, zpívajíc si nad mydlinami a do drnčení valchy. Vzpomínala ještě v úterý, když mandlovala a skládala prádlo.

Příští neděli byla obě děvčata v zahradním sálku Lidového domu zas. A zas ve staré společnosti. Akademie tam tentokrát nebyla, ale bylo to stejně hezké.

A příští úterý večer, když Anna se třemi púllitry vyběhla z průjezdu, spatřila na chodníku přecházet Toníka. Do tváří se jí nahnala krev. Doprovodil ji k Šenflokům a zpět dvorem až ke schodům. Ve středu na ni čekal zas. Postála s ním a paní Dvořáková se za tu chvíli vyšla ze svého pokojíka dvakrát na ně s úsměvem podívat. Nahoře vrhla milostpaní nedůvěřivý pohled na zplihlou pěnu na pivě. Po třetí sešla Anna po večeri již na deset minut dolů a pak, klopíc oči, požádala paní stavitelovou, aby směla večer vycházet.

„Aha,“ řekla milostpaní, „to vám už někdo pověděl, že na to máte právo. Ale jen si dejte dobrý pozor. Dříve jste byla jiná a já pozoruju již delší dobu, že se s vámi něco děje. Ale něco vám řeknu, milá Anna: vaše právo vám nikdo nebere, ale budete-li vy dělat jenom, co musíte, budu já také dělat jenom, co musím.“

Když milostpaní odešla z kuchyně a přikřapla za sebou trochu dveře, objevila se slečna Dadla. Usmívala se, prohlížela se v kuchyňském zrcátku a čechrala si na spánících vlasy.

„I jen si ho namluvte, Andulo, až se vdáme, bude po legraci. Mamá je ještě z té staré školy, co pořád seděla doma a vyšivaly dědečkům šle a parádní zouváky.“

Milostpanina zlá slova, ku podivu, Annu ani příliš nemrzela. Bylo to výkupné a znala již z dětství dobře, že na světě není nic zadarmo. A tohle věru nebylo drahé. Neboť dole čekal Toník.

Bylo léto a večery dlouhé.

Toník s Annou vyjížděli elektrickou drahou na Žižkov, na křovinatý svah Vítkova k Invalidovně nebo k Židovským pecím.

Židovské pece, toť Královská obora a Kinského zahrada žižkovských proletářů a jejich Nizza a Opatie a Scheveningen a jejich hotel Garni. Ta písčítá pláň na obvodu města s plochami bezbarvé a ušlapané trávy vypadá jako šeredně olezlá hlava, a přec se pod palmami Capri a olivami Brionů nikdy nemilovalo žhavěji než zde. Je tu mnoho dolíků, velkých i malých, o nichž se neví, zda vznikly lidskýma rukama, či jsou-li zde od přírody, a povaluje se tu mnoho dřevavých hrnců a umyvadel a mnoho stovebního rumu. Neboť nezadržitelný útok města postupuje obchvatným pohybem až sem, město obklopilo Židovské pece již se dvou stran a první pionýři jeho domů se probili až na samou planinu. Brzy bude po ní. Ale teď

se nad Židovskými pecemi ještě klene široká obloha a špinavý oblak, který se vznáší nad Prahou, se posud nesměl s její čistou modří. Sem, do vyprahlé trávy, se usazují za teplých odpolední předměstské ženy, povolující knoflíky u krku a široce rozloženými koleny větrající sukně, pleťou punčochy a dávají pozor na malé děti, aby nestrkaly do úst barevné střepy lahví. Zde ve dne mládež hraje kopanou a cvrkná na čáru, tam v noci zloději zahrabávají svůj lup. Tady se večer objímají žižkovští milenci. A tehdy se mění pískové dolíky v sladké hotelové pokojíčky. Jsou blízko sebe, ale z jednoho do druhého vidět není a žárovkovým stropem hotelu je hvězdná obloha. A v žižkovských ulicích, večer po práci v továrnách, stojí před prahy nájemních domů staří dělníci, jsou bez kabátů, kouří z dýmek a pozorují mladé dvojice, nedočkavě spěchající k Židovským pecím. Děvčata mají vyžehlené kartounové šaty a hoši se právě umyli a vzali si čistý límeček. A staří dělníci vyjímají z úst dýmky, usmívají se dávnou vzpomínkou a říkají: „No jo, vede ji na pravu.“ V noci obchází Židovské pece policie a svítí elektrickými svítílničkami milencům do tváří.

Sem také chodívala Anna s Toníkem. A když se stulili v dolíku, a držíce se za ruce, mnoho si vypravovali a mnoho mlčeli, nebyly Židovské pece o nic méně půvabné než dámské budoáry a pobřežní háje z knížek slečny Dadly Rubešové.

Zde Toník Annu po prvé políbil. Pevným, dlouhým políbením. A když ucítila jeho rty, zatočila se jí hlava a Anna se přitiskla k milenci, přivinula se k němu celá a zachvěla se. „Miluji, miluji tě, sténal Joe a tiskl ji na svá mužná prsa.“ Ne, Toník nesténal, nepromluvil slova, zasténala však slabounce Anna:

„Toníčku!“

Tam si vypravovali o svých životech. A to bylo velmi

krásné. Bylo to, jako když si tutéž melodii podává viola s cellem nebo hoboj s lesním rohem. Či vypadalo to spíše, jako když si dvě děti házejí míčem. Teď do obou, teď do pravé, teď do levé, a míč lítá, teď tleskni a chytej, teď klekni.

Toník vypravoval o svém dětství. O polorozbořeném baráku na Pohořelci, ve kterém se věčně hádaly čtyři rodiny s mnoha dětmi, o díře zapáchající nastavovanou kaší, stokou a pomyjemi. O svém otci, tkalci Perutzových lidomoren, kterého bylo vidati jen večer a v neděli, o čtyřicetiletém starci s oděvem i plicemi pokrytými chlupatou vrstvou bavlněného prachu, stále se vrásčícím z polykaného hněvu nad srážkami ze mzdy a úzkostí před nezaměstnaností. O dvou bratrech, z nichž jeden zemřel na krtice a druhý se vyučil pekařině, a o sestře, která již od desíti let pomáhala matce při posluze. Neboť maminka byla posluhovačkou, pradlenou, látačkou pytlů, nosičkou košů na trzích, zahradnickou nádenicí, myčkou hospodských schodů a záchodů a vším, co skýtalo naději na výdělek dvou desetníků denně.

Toník podal Anně vzpomínku. A ona mu ji ihned vrátila.

Jejich barák měl jednu z děr na střeše spravenou plechovou reklamou kolínské továrny na kávové náhražky a na té tabulce byla holubice, nesla balíček cikorky, vypadalo to, jako by každé chvíle chtěla uletět někam vysoko nad oblaky, až do nebe k andělům a k Panně Marii. Tu holubici měla Anna velmi ráda, v představách si s ní hrávala a v noci se jí o ní zdávalo. Tenkrát nevěděla proč, dnes to ví. Chtělo se jí také uletět, daleko, hrozně daleko... nu... nu až tam, kde najdu tebe. Annin tatínek byl trochu zedník, trochu baráčník a trochu zemědělský dělník, a věčná starost, jak sežene píci pro krávu a třicet korun na úroky na barák, z něho učinila opilce a mučitele

rodiny. A maminka se dřela na svém i na cizím, vláčela se do Pelhřimova s nůšemi hub, borůvek, ostružin, malin a brusínek, s uzlíky másla a tvarohu. Také Anna měla sestry, bylo jich pět, a jedna z nich měla vždy boláky na hlavě. S těmi malými se Anna tahala v loktuši na zádech po pastvě a ty, které již chodily do školy, byly u sedláků husopaskami, sběračkami hrstí za ženci a česačkami ovoce, vše za krajíc chleba a tři haléře za hodinu.

„Teď je na nás, abychom to všechno oplatili. Za sebe i za ty, kdo byli před námi!“ řekl Toník tvrdě.

„Ano?“ otázala se Anna.

Když ráno chodil Toník do školy, stavoval se u novostaveb; nalézal tam zaměstnavatele, kteří byli ochotni zaplatit jeho práci. A ti kočí, sami vydíraní, nebyli o nic menšími vykořisťovateli než kdokoli jiný, neboť sami dostávali za sto složených cihel dvanáct haléřů, a jemu platili tři. Vydělává-li člověk u staveb, nemůže ovšem přicházet do školy včas, má na nohavicích a bosých nohou vrstvy cihlového prachu a učitel, který neví, jak je dobré vydělávat a jak proklatě voní flák krvavé tlačanky se špekem, když se nese k zubům, pak povykuje, staví na hanbu a dává trojku z mravů. Mstil se za to bohatým hochům, kteří měli hezké šaty a nosili si do školy housku se šunkou, a z učitelů měl rád jen jednoho: toho, který byl na všechny stejně zlý. A právě s tím zažili jednou veselou příhodu. Dělal s Lojzem Pólovým a Edou Vránovým tři krále. Pod kabáty si zastrčili mamince košile, papírové koruny, na provázku květník za kadidelnice a do kapsy opálenou zátku, aby se ten černý mohl pomazat. Ale to až v průjezdě domu, kde hodlali zpívat; tam se pak bylo také třeba odstrojit a slinami se trochu umýt, protože na ulici je honili strážníci. Obcházeli poschodí. A najednou, když zazvonili u bytu, objevila se v polootevřených dveřích tvář jejich zlého učitele. „I vy

darebáci!“ zařval jako ve třídě. „Do které školy chodíte?!“ Ale jejich ohromení trvalo právě jen tak dvě vteřiny. Dalí se na úprk schody dolů, Toník v životě nikdy tak neutíkal, Lojza Pólů uklouzl a jel celé jedno poschodí po zadnici. A dole, když se vzpamatovali a zjistili, že kromě rozbitého květníku se nic nestalo, dalí se do indiánského smíchu, že je vlastní učitel nepoznal. Odstrojili se a vyběhli na ulici a ještě tam říčeli smíchem a pak už hulákali jen z uličnictví, až se tím řádní občané pohoršovali.

Anna chytila vzpomínku do obou rukou.

Také ona vydělávala. V létě rostou v pelhřimovských lesích houby. Ale je třeba znát tajemství, jak je nalézt. Kluci při hledání hvízdají, protože hříbek chce vědět, kdo to je, a vystrčí z mechu hlavičku, ale holky, které se v pískání nevyznají, to zkoušejí lichocením, líbají hříbka a říkají: „Zaplať pámbu, naděl pámbu stokrát víc!“ Křemeňáci, kozáci a poddoubníci se nechají doma na bramboračku, hříby se oškrabou, dají do hliněné mísy, ta se strčí do loktušky na dva uzly a jde se do Pelhřimova prodávat. Nejsou-li houby, rostou po hájích jiné věci, a když už nerostlo nic, chodily na roští. Ale bylo třeba dávat pozor na hajného, neboť ten se nikdy neobměkčil ani prošením ani pláčem a bral pytle. A když se Anna se sestrou vracely s plnými pytli domů, křičely na ně selské holky: „Krá, krá, krá!“ To jako že kradly v lese vranám hnízda a vrány že teď zlodějky honí. Pást na podzim není také lehké. Chroustá-li dobytek klidně strniště, je možno ohřívát si u ohníčku nohy, zazpívat si tam a smát se napařování kluků, jak práskají bičí a skáčou přes plameny, ale sednou-li na stádo rozmary, aby ses za ním po bramborištích a orbách uběhal, a pak také nezbyvá leč čekat na nějaký čerstvý kravský koláč a ohřát si ozáblé nohy v něm. Anebo Toník myslí, že ona nestávala s červeným

uzlíčkem za dveřmi a nezpívala: „Vodě, vodě o provodě“ a „Pastevci, vstávejte“? Jejich pan řídící byl hodný, byl velitelem hasičů, měl dvaadvacet včelstev a o jiného se nestaral, ale také Anna měla trojku z pilnosti, poněvadž mnoho vynechávala, a tatínek byl jednou dvanáct hodin zavřen, že neposílá děti do školy.

Toník vyprávěl o hladu svých učňovských let.

Jíst, jíst! Když v poledne zahoukala tovární píšťala, vybíhal jako dravčí mládě z černého slévárenského sálu a rovnou do krámku naproti v ulici, k takové tlusté, hodné hokyni. Klekl si ke koši s tvrdými houskami a hrabal se na dně, vybíraje odtud do umourané čepice ty rozlámané a rozdrobené, poněvadž mu je hokyně dávala lacino. „Kde ten sakramentský kluk těch kousků nahledá?“ smávala se dobrácky, berouc od něho pětník. Ale když se mu jednou nepozorovaně postavila za zády a zjistila, že kluk na spodu košíku celé rohlíky tajně láme, napohlavkovala mu, zmítajícimu sebou vlčeti, a on do krámu již nešel. Představa, že by se mohl jednou nacpati dosyta „kousky“ od uzenáře, těmi kraji od salámů, rozkrájenými šunkovými kůžemi a zkaženými kousky slaniny, které se kupují pro kočky, vzbuzovala v něm zuřivost a pohled na sud kyselých okurek před kupeckým krámem mu naplňoval koutky úst slinami. Ale na ty vzdřidušské kočí a na hodnou hokyni vzpomíná rád. Protože ví, že bez nich by byl na zdravého hochu nevyrostl.

Anna ihned vzpomínku vrátila.

Chleba s máslem! Chleba s máslem! To byla touha jejího dětství. Měli krávu, a že žila, bylo jen zásluhou dětí, které jí v noci chodily s pytlek na panské pro pící, ale máslo z jejího mléka neokusily nikdy, to se v košíku nosilo prodat do Pelhřimova na úroky na barák. Byla to vlastně první velká vzpomínka jejího života. Maminka stloukala a Anna, malinká holčička, zatoužila tak silně

po kousku chleba s máslem, že ječela a křičela a vrzla sebou o zem a sekala nožkama. A maminka, když nepomohlo ani okřikování ani buchtá do zad, jí kousek chleba namazala. Ale děvčátko s myším copánkem nemělo kdy spolknout ani první sousto. Ve dveřích se objevil tatínek a jeho první pohled zmrazil do kostí matku i dítě. Holčička upustila krajíc, vyrazila dveřmi a pádila svahem dolů k potoku, dusot tatínkových kroků zněl za ní a kdesi vzadu ječela maminka. Blízko potoka ji dohonil. Chytil ji mezi lopatkami za šaty, vyzdvihl a daleko jí mrštil, a dítě letělo a v malé dušičce bleskla tucha posledního okamžiku. Dopadlo do měkké spleti. Do proutí vrbových keřů na druhém břehu potoka. Tam otevřelo křečovitě sevřená víčka. A tam si pro ně přiběhla vyděšená maminka.

Až sem Anna Toníkovi stačila. Ale dále už ne. Neboť pak přišly bubny mobilisace. A těžké melodie válečných pochodů. A divoký orchestr italské fronty se spodní melodií dělové palby, vysokými tóny hvízdajících střel a dunivou ozvěnou kavern. A táhlé, teskné písně zajetí. A na konec písnička o návratu domů, která jen vesele začínala.

Toník byl kovodělník: slevač v Kolbenových železárnách.

„Jak to tam u vás vypadá?“ ptala se ho. „A pověz mi, co ty tam děláš?“

Vypravoval jí o velkých slévárenských sálech, o jejich písku a železe, o stech dělnících, kteří tam pracují. O kuplovnách a martinských pecích, ve kterých vše klotkem železo do běla roztavené, a o jeho vypouštění, kdy se černé slévárenské sály rozhoří bílým, sršícím světlem a kdy dělníci spěchají s kadluby na tyčích, aby nabrali světla a žáru a vylili je do forem. Vypravoval o pískových stavbách vyhloubených v zemi a o pojezdých jeřábech, hlomozících u stropu nad hlavami slevačů a rozvážejících v ohromných kadlubech tekuté železo. O nebezpečí

práce, o dělnících, rozdrcených zřícenými ocelovými deskami, o popáleninách žhavou struskou, o drobných výbuších ve formách, kdy se tekuté železo mění ve vzduchu v horké broky, které padají dělníkům za krk a do vlasů. A vypravoval o kancelářích, inženýrech a mistrech, o sporech s nimi při rozdělování práce a stanovení úkolové mzdy, vykládal o soudruzích dělnících a jejich organizaci.

Anna rozuměla jen zpola. Měla dojem něčeho velkého a černého, co se chvílemi rozhoří bílým žárem, aby žhnulo a ohrožovalo, čehosi dravě živého, nad čím vítězit je stejně krásné jako nebezpečné. A to dovedl Toník. Neboť její Toník byl silný a byl čestný.

Toník byl silný. Objímal-li Annin pás, jak vedle sebe seděli v dolíku Židovských pecí, bylo možno na tu drahou ruku klidně se opřít a ona nepovolila nikdy. Také jeho rty byly takové. A jeho slovo. Jeho ano i ne.

„Máš mne rád, Toníčku?“ lísala se k němu.

„Ano.“ A hleděl jí klidně do očí.

„A je nám dobře, vid’?“

„Jak to myslíš?“

„Tak. Mnohem lépe, než bývalo.“

„Lépe ano. Dobře ještě ne.“ Jako by přemýšlel.

„A proč myslíš, Aničko, že je nám o trochu lépe?“

„Tak vůbec, že se máme rádi a že jsme si to dovedli zařídit.“

Ale Toníkova mysl byla uvyklá na jiný směr a jeho „my“ bylo mnohem širší než Annino.

„Ne,“ řekl. „Je-li nám lépe, dobyli nám to soudruzi, kteří byli před námi, a také trochu my sami. Ale musíme toho pro sebe a pro ty, kdo přijdou po nás, vybojovat ještě mnohem více.“

„Ano?“ podivila se Anna, přitiskla se k němu a hleděla na něho modrýma očima.

Vracívali se z Židovských pecí za soumraku nebo již za tmy volným krokem milenců, kteří se nedovedou rozloučit, a objímajíce se v pasech. Kolem šachovnice rodných zahrádek se směšně malými záhonečky a malými plůtky, za kterými si rodiny listonošů a bankovních sluhů hrají dětsky žárlivou hru na venkov a hospodářství. Kolem ohromného smetiště, kam zrána jezdí řetězy vozů, aby sem vysypávaly popel, kuchyňské zbytky a vyčesané vlasy celých městských čtvrtí, a které na některém konci vždy doutná sirně žlutým, otravně čpavým kouřem.

A tam jednou večer potkali černého krasnoarmějce s jizvou, onoho, jež Anna poznala na večírku v Lidovém domě. Šel s Jardou Jandákovým, studentem, synem poslance. Toník s Annou je v šeru nepostřehli a došli v objetí až k nim. Anna chtěla od Toníka rychle odskočit, ale on jí sevřel pás stisknutím poněkud zlostným, jako by ji okřikoval: „K čemu? Myslíš snad, že se za naši lásku stydím?“

„Práci čest!“ řekl rudý voják a v jeho jizvě a bodavém oku se mihlo cosi nehezkého a výsměšného. „To máš v téhle době tolik kdy na milování?“ ptal se ten přezíravý úsměv.

„Práci čest!“ řekl měkce Jarda Jandáků a jeho modré oči, jak se při spatření Anny náhle radostně rozšířily, nespustily se jejího obličej, dokud nepřešel. Také Anna se začervenala. Neboť cítila, jak ji Jarouš Jandáků pohladil po tváři a po vlasech. S něhou, v níž bylo stejně tichého obdivu jako neschůlosti. Anninými nervy se kmitla daleká, daleká vzpomínka na pokoj mladého pána.

Milenci mlčeli ještě dlouho potom, kdy oba soudruzi zmizeli již v šeru. Toníkova ruka se nevědomky pustila Annina pasu. Toník se zlostně mračil. Jakým právem se po něm ošklíbl Plecítý? Zanedbává snad své povinnosti? A kolikrát týdně se vídá s Annou? Bylo věru málo lou-

čení v průjezdě na Václavském náměstí, aby byl neřekl: „Zítřka nemohu, mám důvěrnickou schůzi, a pozítří Jednotu, počkám na tebe ve čtvrtek, Aničko..., ach ne, to máme odborovou.“

Annina a Toníkova ruka se opět našly až ve světle předměstské ulice před konečnou stanicí elektrické dráhy. A ve voze, na přední plošině za řidičovými zády si opět hleděli do očí a tiskli se na sebe boky.

„To-níč-ku!“ otvírala Anna rty, aniž jimi propustila zvuk, a těšila se těmi němými slabikami, kterým mohl rozumět jen on. Poloprázdný vůz řinčel pustými ulicemi do města.

Také dnes jí v průjezdě Rubešova domu řekl Toník mezi prvním a druhým políbením na rozloučenou:

„Zítřka mám plenárku. Pozítří je sobota, to je schůze marxistického sdružení... Ale počkej! Nechtěla bys s sebou? Bude zajímavá debata. Je to v zahradním sále Lidového domu.“

Ovšem že chtěla. Zařídí si to a již dávno si nic nedělá ze studených pohledů, kterými ji chce trestat paní stavitelová.

„Přijdu! Dobrou noc, Toníčku!“

„Dobrou noc, Aničko, přijď!“

Ale v sobotu se Anna na schůzi marxistického sdružení nedostala.

Do Prahy přijel z Černovic nějaký rumunský pán, stavitelův švagr se ženou, bydlili U černého koně a bylo vidět, že na nich milostpánovi mnoho záleží. Rubešovi je pozvali na večeři, slečna Dadla koupila k té příležitosti Anně černou halenku, bílou zástěru a do vlasů jí připjala bílou holubičku. A dnes, v sobotu, pozvali Rumuni pana stavitele s milostpaní na večeři k Černému koni. Paní stavitelová se na tu návštěvu velmi připravovala a mnoho se se slečnou radila, jak se má ustrojít a zachovat přítom

smutek. Odpoledne poslala Annu s balíčkem k Denisovu nádraží k sestře a odtamtud měla Anna přinést nějakou krabici.

Když si v kuchyni shrnovala rukávy a odvazovala zástěru, aby vyšla, přiběhla k ní slečna Dadla. Byla rozčilená a nechala dokonce pootevřené dveře na chodbu, aby slyšela, kdyby někdo šel. A když sem milostpaní opravdu nahlédla, postavila se slečna ke kuchyňskému zrcátku, čečrala si vlasy a pravila, jako kdyby s Annou mluvila o prádle: „...jo, a ty manžetky mi také vyžmžme v mydlinkové vodě!“

Ale když milostpaní zas odešla, dala Anně psaníčko a peníze na elektriku. Od Denisova nádraží ať honem jede na Vinohrady, adresu má napsánu na obálce, ale hned a okamžitě, a ať tam v druhém poschodí, druhé dveře napravo, odevzdá psaní panu inženýru Rudolfovi Fabiánovi; je to také na obálce. A tady je ještě jedna cedulka. Ty věci koupí na zpáteční cestě u Lipperta na Příkopech: tři láhve Hautes-Sauternes, za třicet korun jemného nářezu, kousek másla a sýra, kdyby snad musila přestupovat, tady je ještě jedna koruna, a ten balík od Lipperta ať zatím schová před mamá v koutě u sklepa. Ale honem, ať nikdo nepozoruje zdržení.

Anna tedy vyšla do města. Měla nejlepší vůli všechno přesně vyřídit. V pana inženýra sice nevěřila, protože jí Máňa řekla, že je to starou bačkoru inženýr, ale kaba-retní zpěvák, ale to teď Annu nezajímalo, měla jen radost, že ji nebude nikdo zdržovat doma a že bude moci dlouho pobýt s Toníkem.

U Denisova nádraží, u sestry paní stavitelové, všechno vyříдила, s velkou lepenkovou krabicí na ruce vystoupila na plošinu elektrické dráhy a jela na Vinohrady. Ale už když se vůz rozejel ze třetí zastávky, čekalo Annu překvapení. Na ulici spatřila Toníka.

„Toníčku!“ vykřikla na něho, a když se zdálo, že neslyší, celá se vyklonila a křičela a mávala rukou: „Toníčku, Toníčku!“

Obrátil se a tvář se mu rozzářila. Byl ještě v pracovním oděvu, kabát přes modrou halenu a na hlavě učeněnou čepici. Byla sobota a měl již od čtyř hodin volno. Změnil ihned směr chůze a dal se za vozem.

Na příští stanici vystoupila a běžela mu vstříc. Stiskli si pravice a usmáli se na sebe bílými zuby. Když Anna vypověděla, jaké má úkoly, prohlédl si Toník adresu slečnina psaníčka a řekl, že tam Annu dovede. Znova nasedli, dojeli přes město nad Museum a za mostem přes tunel vystoupili.

Teď šli Balbínovou ulicí. Je tichá a ostře stoupá. Padesát kroků před nimi kupecký učeň, takový drobounký, v ucouraném bílém plášti, tlačil dvoukolový vozík s nákladem plochých bedniček, v jakých se dopravují uzené ryby. Bedničky byly vysoko narovnané, svázané provazem a přesahovaly chlapcovu hlavu. Obruče vozíkových kol pomalu drnkaly přes dlažební kameny, přesouvaly se přes ně jen těžce a bylo vidět, že hoch zmáhá břímě s námahou.

„Je to ale kapitalistická nesvědomitost!“ zamračil se Toník. „Počkej, já mu trochu zatlačím!“ A rychleji vykročil vpřed.

Ale vtom došly chlapci síly, nebo snad klopýtl, ale pustil držadla, předeek vozíku křapl o dlažbu a hranol nákladu se s rachotem sypal na zem. Dva páni a dáma, kteří šli kolem po chodníku, se dali do smíchu. Hoch, zčervenalý námahou a leknutím, se po nich obrátil a zasmál se také. Bylo zřejmo, že jen z rozpaků. Ale z blízkého kupeckého krámu vyběhl silný pán v černém gloveém plášti a s tužkou za uchem. Přiskočil k chlapci a napřáhl ruku. Mlaskl políček. A ještě jeden. Učeň půl

uskočil, půl byl vržen ke kolu vozíku a zakryl si zkříženými pažemi tvář. Pán ho kopl do stehna.

„Seber to, všiváku!“ zařval na něho, až se to rozlehlo ulicí.

Toníkovi, jak šel deset kroků před Annou, zatrhlo rameny. Udělal několik dlouhých skoků. V mžiku stál před pánem. A prásk! mu do obličej. A ještě jednou: Prásk!

„Ty svině měšťácká!“

Kupcův ret a brada se zalily krví. Toníkova dlaň byla zvyklá pracovat se železem. Kupec se díval vyjeveně a bylo vidět, že více než bolest působí překvapení.

Dva páni a dáma, kteří se prve chlapani smáli, přistoupili blíže. S protějšího chodníku sem spěchali dva lidé a pak ještě někdo zezadu. Než se Anna vzpamatovala, seskupil se kolem vozíku hlouček lidí. Bylo slyšet hlasy a mezi nimi Toníkův. Kupec si držel u nosu šátek, shýbl se pro tužku, která mu vypadla, a zastrkoval si ji zas za ucho.

Když přiběhla Anna, nebylo už možno k Toníkovi se protlačit. Viděla jen, že před ním stojí starší pán, hladce oholený, v světlých kostkovaných šatech a na nose s mandarinskými brejlemi.

„Dobře, pane,“ vykládal Toníkovi, „ale to nemůže být důvodem, abyste surovost vyvrcholoval surovostí ještě větší. Jen se podívejte, jak jste toho pána zkrvavil! Takhle to v naší mladé republice daleko nepřivedeme. Surovost není demokracie.“

„Pliž na vaši demokracii, ve které necháváte mučit pracující děti!“ vykřikl Toník.

Odpovědí se situace, dosud klidná, změnila.

„Co, on bude urážet republiku?“ volal vášnivě mladý muž s aktovkou pod paží a starý pán, který stál doposud opodál, se rozčilil: „Co? Co? To je ale neslýchaná drzost!“ a také on se tlačil blíže.

„Á, takovéhle to tedy je!“ pravil oholený pán ve světlých, kostkovaných šatech. „Jste patrně bolševik!“

„Ano, jsem bolševik!“ odpověděl vyzývavě Toník.

Kdosi se ve středu zástupu posupně zachechtal.

„Aha!“ vykřikl někdo nenávistně a paní, která se prve na chodníku smála, volala vysokým hlasem: „To je bolševik! Vidíte ho, to je bolševik!“ Lidé kolem Toníka se stávali davem a toho se zmocňovalo rozčilení. Tihle maloměšťané bolševika ještě neviděli, ale denně o nich čtli v novinových sloupcích plných hrůz a krve, a kdykoli se šli v neděli večer pobavit do kabaretu, slyšeli o nich kuplety. A při spatření tohoto prvního z masa a krve se v jejich podvědomí rozklokotaly všechny hrůzy ruské revoluce, navrstvené tam četbou žurnálů. Střílení ve sklepích revolverovou ranou do zátylku. Zасыpávání živých v odpadových stokách. Hraběnky s vyhrnutými sukněmi, posazované na rozpálená kamna, rukavice z lidské kůže, stahované s rukou mladičkových kadetů, vražděním zšílení komisaři, kteří si dávají k obědu předkládat pečená nemluvnata přednostů stanic. Vláda židů. Společné ženy. Kněžny v hadrech. Znesvěcené kostely. Zánik vši kultury, vyloupená musea, obrazy Tizianovy a Correggiovy, používané na stavbách za zednické zástěry. Smrt všech počestných, všechny dobré věci vrahům, zlodějům a židům. A ovšem zaprodání republiky.

Živnostník z Balbínovy ulice, truhlář, kterého život naučil vždy jednat, volal z obvodu kruhu, svírajícího Toníka: „Nepusťte ho! Dojděte pro policii!“ a „Stráž!“ a „Stráž!“ Dva mladíci, které náhle přepadla divoká touha po činech, se vymotali z klubka a pádili dolů ulicí, jako by jim šlo o život. Běželi na strážnici. Teď se odtrhl třetí, letěl za nimi a jeho podrážky plácaly o dláždění.

Strach rozbubnoval všechny tepny. Strach o nová americká kamna, postavená po tříletém šetření loni do

jídelny; strach o ženino hedvábné kombiné višňové barvy; strach o 815 korun i s úroky za poslední půlrok, uložené na knížku Spořitelny hlavního města Prahy. A židi, Němci, republika, střílení u zdí a lakové boty, šněrované cukrovým motouzem. „Jen ho nepouštět! Nepouštět!“ volal vzrušený zástup a paní, která se prve smála, zajčela, jako by někoho honila: „Držte ho! Nepusťte ho!“ A když se hluk již utišoval, vzpomněla si ještě na něco a jala se lokty rozrážet lidi a drát se dopředu: „Prohlédněte ho! Prohlédněte ho, jestli u sebe něco nemá!“ Dva mladí lidé byli skutečně ochotni uposlechnout povelu a postoupili blíže k Toníkovi. Ale ten přiložil pravou pěst k levému rameni a nastavil loket. Zabýlskaly mu oči: „Jedeš!“ houkl na ně. A oni se už nehnuli.

Toník se vůbec netvářil, jako by chtěl utíkat. Stál zde, provokuje svou existencí lidi a udržuje je nebezpečným očima ve vzdálenosti. Dav vzrůstal, ale kolem vozíku zůstávalo místo stále prázdné. Jako vzduchová bublina v láhvi syropu. Tam stál Toník, kupec, učeň a holený pán v světlých šatech a s mandarinskými brejlemi, který zde požíval zřejmé autority.

Obchodník si utíral nos a vykládal mu: „Víte, pane, co mě ty uzenáče stojí? Víte, pane, že je ještě nemám zaplacený a že mi hlava hoří, když si vzpomenu, kde na ně vezmu peníze? A včera mi rozbil láhev s olejem.“

„Ne, ne,“ třepal rukou pán, „chlapce bít nesmíte, to je marné.“

Kupec se sklonil k učedníkovi, za rameno ho postrčil blíž a ukázal na pána:

„Řekni tady pánovi: Máš se u mě špatně?“

Hoch zavrtěl hlavou.

„Dávám ti dost jíst?“

Hoch kývl hlavou.

„Biju tě?“

Hoch zavrtěl hlavou.

„To jsme zrovna viděli!“ zasmál se Toník.

„Co jste viděli? Nic jste neviděli!“ rozčiloval se kupec.
„Prosím, on mně řekne svině měšťácká. Mně! Milý pane, já jsem větší proletář než vy! Já si nemohu jít v sobotu k nikomu pro výplatu, já nemám osmihodinovou pracovní dobu, já se dřu jako kuň od šesti hodin ráno do desíti večer.“

„A učedník s vámi. Jenže vy z toho něco máte a on jen facky,“ řekl Toník.

„Já z toho něco mám! Víte vy, milý pane, co jsou to daně?“ rozohňoval se a rozčilená paní do toho zlostně vykřikla: „On je neplatí!“ „To se rozumí, milostivá paní, že je neplatí,“ obrátil se na ni kupec a ona, povzbuzena, křičela: „Bolševici neplatí daně, ty musíme platit my! Rozumíte, vy jeden?“ „Víte vy, pane,“ pokračoval obchodník, „kolik platím za tenhle krám nájmů? Po tom se také nikdo neptá.“ Sehnul se a zdvořile a uctivě odsouval kolena lidí: „Račte dovolit, prosím! Neračte mi pošlapat bedničky.“ A zabručel na učně: „Seber to!“

Vyděšená Anna s velkou lepenkovou krabicí na ruce stála na obvodu vnitřního kruhu a s hrůzou zjišťovala, jak zástup stále vzrůstá a že v něm není človíčka, který by se Toníka zastal.

V této tiché ulici bydlili jen kupci, řemeslníci a pání. Dělníci ne. Úzkostlivě hledajíc někoho, kdo by pochopil, upřela naději na pána ve světlém šatě, jenž chtěl snad být spravedlivý. Protlačila se k němu a zatahala ho mírně za kabát.

„Pane, pane,“ řekla skromně, „ten pán toho hochu bil.“

„Ano, to již víme,“ odpověděly přísně mandarinské brejle a skrze ně na Annu hleděly studené oči. „Teď se do toho nemíchejte!“

A ona zas bojácně ustoupila.

Toník se na Annu usmál. Bez rozčilení. Vesele a hezky. A tenkrát po prvé viděla, jak je krásný.

„Neboj se, Ando!“ Také jeho hlas byl veselý. „Nekousnou mě. Polámali by si zuby. A jsou příliš zbabělí. Buržoasie se sama nepere, je zvyklá dávat to za sebe vyřizovat jiným.“

Zas se někdo opovržlivě zachechtal. „My se s tebou budeme špinit!“ „My ti dáme buržoasii!“ Na obvodu kruhu se objevily nad hlavami dvě hole a bylo slyšet nadávky.

Ale Toníkovi docházela trpělivost. Natřásl se jaksí a rozkročil. „Copak mám kdy se tady s vámi bavit?“ zahučel, pravou dlaň přimáčkl někomu k nosu a odhodil ho, levým loktem kohosi rýpl do prsou. „Nepouštějte ho!“ vykřikl někdo vzadu, ale zřejmě proto, aby to nemusil vykonat sám. Toník rozhrnoval lidi napravo, nalevo, Anna se drala za ním. Dostala zezadu několik štulců.

„Pojď!“ řekl jí, když se vyprostili z kola, a vzal ji za ruku.

Šli ulicí vzhůru. Následoval je jen hlouček. Rozčilená paní byla v něm a ta jediná měla dosti odvahy pokusit se zadržet ho. Hnala se po něm napřaženým deštníkem. Obrátil se a napřáhl ruku. „Poslouchejte, paničko, jak živ jsem ženskou neuhodil, ale nedáte-li pokoj, špatně to dopadne.“ Dva průvodci paní ji zadrželi a táhli pryč.

Ale najednou se roztrhaný zástup, který zůstal dole, rozeřval. A rozkřičel se vítězným jásotem hlouček, který šel za Toníkem.

„Sem! Sem! Držte ho! Nepouštějte ho!“

Ulicí vzhůru klusalí dva strážníci a před nimi se úprkem hnali tři mládenci.

„Tam! Tam!“

Toník se zasmál.

„Počkej,“ řekl Anně, „přec nebudeme utíkat!“ Zastavil se a čekal.

Strážníci s davem byli v malé chvíli zde.

Holený pán v světlém, kostkovaném obleku se opět ujal vůdčí úlohy: „Jsem odborový rada doktor Ketner a činím na tohoto muže udání pro urážku státu.“

Šli zas ulicí dolů: strážníci, Toník s Annou, odborový rada a kupec. Tomu dovolili nejdříve zavřít krám, ale šel zřejmě nerad a pokoušel se o výmluvy, které nebyly vzaty na vědomí. Utíral si sbaleným šátkem nos, dívaje se, zda ještě teče krev. Velký zástup se již uspokojeně rozcházel a eskorta za sebou vlekla jen hlouček zvědavců. Vedle policejního rukávu se zlatými prýmkami pobíhala Anna. Odváděli jí milého. Na ruce se jí kývala velká lepenková krabice a v týle jí seděla hrůza. Byla to hrůza její vesnice, stářím omšena a studená, která sahala lidem na temena při představě četnické přílby s bajonetem a ukrutností soudcovských síní. Bylo k tomu zapotřebí velké statečnosti, aby se Anna bojácně dotkla policejního rukávu:

„Pane, ten pán toho hochu bil.“

„Nevměšujte se mi do výkonu!“ zahulákala modř uniformy se zlatými prýmkami.

„Jdi, Ando, nepleť se do toho!“ řekl Toník.

Pak stála před nějakým domem. Byly tam zasklené dveře, nad nimi tabule a na její strašlivé červení bylo namalováno bílými písmeny: Stráž bezpečnosti. Tam byl Toník.

Okolo hlučel provoz ulice, po chodníku proudili lidé, ale to vše bylo rozmazáno mlhami, zvuky byly do sebe vpleteny jako v zmateném přadenu a v Annině mysli byla jen hrůza té červenobílé tabule, na kterou se nedívala.

Ze zasklených dveří vycházeli nějakí lidé. A opět. Ale Toník mezi nimi nebyl. Pak vyšel kupec. A opět nějakí

cizí a pak vyholený pán v světlých, kostkovaných šatech, který se na ni lhostejně podíval.

Konečně!

Na prahu stál Toník.

„Toníčku!“ A chytila ho za obě paže. „Toníčku!“

„Nebud dětinská, Ando! Nu, pojď, půjdeme!“ Mírně ji od sebe odstrkoval.

„Neudělali ti nic, Toníčku?“

„Co by mi udělali? Nu, pojď!“

Šli. Anna svírala Toníkovi ruku.

„Neudělají ti nic, Toníčku?“

„Nu, dají mi pár dní, to bude krámů!“

Anna žmoulala Toníkovy prsty ve svých.

„Toníčku!“

Vedl ji ke stanici elektrické dráhy a ona šla poslušně, ochotna následovat ho a neptat se.

„Jeď už, Ando, doma budeš mít beztak kravál. Mám schůzi a musím se ještě stavět doma. Budeš-li moci, přijď!“

Už se smrákalo.

Posadil ji do vozu a díval se, jak odjíždí.

Ale když Anna ztratila Toníka z dohledu a chtěla jít s plošiny dovnitř, stál před ní Plecítý, muž s bílou jizvou uprostřed černého kníru, a student Jarouš Jandáků.

„Co je ti, soudružko?“ řekl Jarouš a držel dlouho podanou mu ruku. Jeho dlaň byla teple přátelská a oči soucitné.

Bojovala se slzami a trvalo dlouho, než mohla všechno vypovědět.

„Nemohl utéci?“ otázal se Plecítý a jeho hlas byl ku podivu lhostejný.

„Nechtěl,“ odpověděla Anna.

Rudý voják se podíval kosou na Jarouše a pravil bezvýrazně, jako by říkal něco bezvýznamného:

„Oslovství! Proč neagituje v závodech mezi dělníky? Jaký má smysl hádat se na ulici s maloměšťáky a dát se k tomu ke všemu ještě chytit?“ Neboť Plecitého nezajímaly osudy lidí. Jen revoluce.

Anna se na něho udiveně podívala. Nerozuměla. To přece nemluvil o Toníkovi?!

„Ach ne,“ řekl rychle Jarouš a Anna ihned vystihla, že to praví kvůli ní. „Toník jistě v závodech agituje. Toník je statečný hoch.“

Anna jela s oběma přáteli ještě dvě stanice, ale za celou tu dobu na nikoho z nich nepohlédla. Věděla, že bude Plecitého nenávidět do smrti. Na Václavském náměstí vystoupila. Stisk přátelské ruky Jaroušovy byl opět měkký a vlahý, ale nebyl tak dlouhý, jak býti chtěl, neboť Anna studentovi svou ruku vzala a vyskočila z vozu, ještě než úplně stál.

Doma bude beztak kravál, řekl jí na rozloučenou Toník. Byl. Někdy se opravdu stává, že jeden jediný den jako by chtěl člověka trestat za všechny jeho viny minulé i budoucí, a bije ho s třeskotem do hlavy jako nádobí, řítící se s padající police.

Sotva vstoupila do předsíně a zaklapla za sebou dveře, vyběhla z pokoje milostpaní.

„Kde jste byla?“ zaječela plným hlasem Anně do tváře.

Anna leknutím neodpověděla.

„Kde jste byla?“ křičela paní stavitelová. Byla již ve večerním černém úboru, v krajkách a špercích, učesaná a napudrovaná.

„Mrcho! Mrcho jedna!“

Do pokoje se otevřely dveře a v nich se objevil milostpán. „Pojď, nerozčiluj se a nešpiň se s ní! Prvního potáhne. Ty věci má?“

„Má. To se rozumí, že prvního potáhne!“ vykřikla

ještě milostpaní, vytrhla Anně z podpaží krabici a odešla do pokoje.

V předsíni se objevila slečna.

„Vyřídila jste mi to, Anna?“ zašeptala vlídně, jak kráčela kolem ní, tváříc se, jako by byla vyšla jen na stranu.

„Ne, slečinko!“

Slečna Dadla se zarazila. Zbledla. Pak vytřeštila na Annu tázavé oči. Ale když se nedočkala odpovědi, vyceňila zuby a vjela si zuřivým pohybem do účesu, jako by si chtěla rvát vlasy. Ale vzpomněla si, že se tu nesmí zdržovat a musí klamat rodiče. „Mrcho mizerná!“ zasípěla a zdálo se, že s těmi slovy zároveň vyplivla kus plic. A zmizela ve dveřích záchodu. Nebylo jí dopřáno ulehčit si ani tím, že by je za sebou přibouchla, až by se otřásl dům.

Anna stála se sklopenou hlavou na červeném běhounu předsíně ještě pak, když se Dadla vracela do pokoje. Slečna se před ní vyplivla. A v tom plivnutí byla táž zbesilost jako prve v nadávce.

Anna odešla do kuchyně. Klesla na židli u kuchyňského stolu, hlavu položila na jeho desku, pažemi si zaclonila oči a byla odhodlána nevidět nic a neslyšet nic, ať se děje cokoli. Ale že páni odešli a jak se na dvoře rozhrčel automobil, neslyšet nemohla. Pak bylo ticho.

Asi za čtvrt hodiny vrazila do kuchyně Dadla. Anna nepozdvihla hlavu.

Ale kuchyně se najednou rozječela.

„Proč jste mi nedonesla psaní?“ Slečna řvala, až jí selhával hlas: „Bestie mizerná! Prevíte! Hovado!“ Slečna chrtila nadávku po nadávce, dlouhou řadu, snad všechny, které kdy v životě slyšela. „Zabila bych vás, děvko mizerná!“

Práskla kuchyňskými dveřmi, až to v polici rozdrnělo

nádobí. A teď si slečna vynahradila bolest sebezapření, se kterým prve musila je za sebou zavřít tíše. Běhala sedmi pokoji a třískala za sebou dveřmi, až padala omítka, řinčely lustry a otrásal se dům. Anna nic podobného ještě nezažila. Tatínek mlátilval pěstí do hlavy a jeho ruka byla tvrdá jako cihla, ale takovouhle zuřivost neviděla nikdy.

Za chvíli byla slečna Dadla v kuchyni zase.

„Co jste mi to provedla?... Ježíš, Maria, Josefe, co jste mi to udělala?“ Byl to zběsilý pláč. „Vždyť vy jste mě zabila!“

Slečna tloukla čelem o polici.

Anna pozdvihla hlavu.

„Slečinko, co to dělají? Vzpamatujou se!“

Slečna se obrátila od kamen, vytřeštila oči a chopila se za černé vrkoče na spáncích.

„Anna, pro Ježíše Krista, vždyť já na tohle soaré čekám už čtrnáct dní jako na smilování boží. Vždyť vy nevíte, co jste mi udělala! Vždyť vy jste mne zavraždila!“ Slečna běhala po kuchyni a držela se za spánky. Bylo to zoufalství. „Pro Krista pána! Pro Krista pána!“

„Slečinko,“ zašeptala ustrašená Anna, „snad bych tam mohla ještě dojít.“

Slečna přiskočila k ní a zaryla jí do ramen nehty.

„Jděte, Aninko!“ zasípěla. „Běžte, Aninko, já vám za to dám krásnou batistovou košilku s kraječkami. Jděte! Rudi již doma nebude, ale běžte do Metropolky, a kdyby nebyl tam, podívejte se do Arca nebo do Edisonky nebo do Louvru, možná, že bude také dole v Rokoku ve vinárně, a kdyby tam nebyl, jedte na Hradčany k Medvědům. Víte, kde je Metropolka?“

„Ne, slečinko.“

„Ježíš Maria, ona zas nic neví!“ zaúpěla Dadla.

Slečna sháněla papír a tužku, psala Anně jména ka-

váren a vináren, ulic, čísla elektrických drah, a když Anna okamžitě nechápala, dupala.

„Běžte, Andulko, běžte, má milá, musíte ho najít, odměním se vám, dám vám také krajkové kalhotky. Na Hradčany byste jela jedničkou, tu znáte, a nahoře by vám už řekli. Kupovat nemusíte nic a domů se nevracejte, mamá s tatínkem před půlnocí nepřijdou, vezměte si z peněz pětikorunu, sedněte si v kavárně a ukazujte si obrázky. Běžte, Aninko, běžte! Nezapomeňte klíč!“

„Jen co ještě milostpánům ustelu.“

„Ne, ne, běžte, ustelu sama!“

Anna šla.

Jaký to byl hrozný den dnes?! Proklel jej někdo nebo učaroval jí dnes někdo nebo si měla za tohle jediné odpoledne odpykat hříchy celého života? A komu kdy ublížila? Zaměstnavatelé dávají rozkazy, aniž se starají, dají-li se provést, a slečna nařídí: „Běžte a najděte ho!“, jako by říkala: „Jděte koupit housky!“ Páni chtějí vždy jen prorazit se svou vůlí. Anna střídala ruch chodníků s plošinami elektrických drah a dvojí světlo ulice se září kaváren a vináren. Lidé do ní na chodnicích vráželi a smýkali jí v otáčecích dveřích, a když, narážejíc na sklo a dřevo, dvakrát objela kolem, vyhazoval ji pouťový kolotoč do oslnivého světla lustrů, zrcadel a bílých ubrusů. Kdo si všimne služičky v barchetové halence, choulící se u portiéry vchodu, děvčete příliš zdravého a čistě oděného, aby je bylo možno pokládat za žebračku? Sklepníci, běhající s podnosy plnými kávových příborů, s vinnými lahvemi ve stříbrných kbelících a s večeremi na porcelánových mísách, nemají nikdy kdy a malí pikolici jsou příliš pyšní na své fraky a bílé náprsenky, aby se snížili k hovoru. Že má Anna krásné plavé vlasy a že je hezká, toho si všimají jen páni u blízkých stolků. Koli-krát řekla v tom shonu své: „Prosím, prosím...“, než jí

dovolili dořici, a kolikrát opakovala otázku celou, než jí odpověděli: „Ne“, nebo co horšího: „Nevíme“, nebo „Neznáme ho!“? Bylo to nad její síly a v Louvru, když čtyři sklepníci na ni zabručeli a žádný jí neodpověděl a když tlustý pán od krajního stolu na ni mrkal a kýval, měla pocit, že z toho ze všeho uteče, poběží na nábřeží a skočí do Vltavy.

Ale stala se věc neočekávaná. A zběhla se dokonce tak prostě, jako by ani nebyla vysvobozením, nýbrž nějakou všední událostí.

Anna pana inženýra Fabiána skutečně našla. K desáté hodině v podzemí vinárny Rokoko. U šaten a na koberci tak červeném jako syrové maso z hovězího boku. Hodný sklepník, kterého zde potkala, jí na otázku řekl vlídně: „Ano!“ a pana inženýra vyvolal.

Byl to mladý, elegantní pán. Snad až příliš elegantní zdálo se Anně a povšimla si, že je silně navoněn a napudrován, že má bílé kamaše, překrásnou kravatu, v zápěstí zlatý náramek a na prostředníku prsten se zeleným kamenem tak velkým, že přesahoval oba klouby.

„Co si přejete?“ řekl z vysoka. Mělo to znít velkopanský. Ale neznělo to velkopanský. Nebylo v tom té samozřejmosti jako ve větách slečniných a milostpánových.

„Mám vám odevzdat psaní, milostpane.“

„Dejte sem!“ pravil pan inženýr, sáhl po obálce, roztrhl ji a přeletěl očima list. V koutcích úst mu zahrál úsměv, který mělo být vidět. „Je dobře!“ řekl, vyňal z kapsy u vesty papírovou dvoukorunu a okázale ji podal Anně. Začervenala se, ale vzala.

Pan inženýr si v šatně oblékal světlý svrchník, dlouho si před zrcadlem rovnal barevnou šálu a Anna s dvoukorunou v ruce šla po červených kobercích nahoru do ulice.

Byla volná. Měla svou křížovou cestu za sebou.

Spěchala nočními třídami do Dělnického domu, stih-

ne-li tam ještě Toníka. Nebyl tam. Bylo po schůzi a soudruzi se rozešli. Dívala se ze zahrady skleněnou stěnou do sálku, ale svítila tam už jen jedna žárovka a byly obsazeny pouze dva stoly. U jednoho hráli mariáš, u druhého tři soudruzi debatovali a čtvrtý četl Dřevodělníka.

Co teď? myslila si, když vyšla do jízdni dráhy Hyberské ulice. Nápad slečny Dadly, aby si sedla do kavárny a ukazovala si obrázky, byl vyložený bláznovství, měla těch kaváren, vináren a restaurátů k zoufání dost, a než se ještě jednou vrátit do té hanby, byla odhodlána raději ty dvě hodiny proběhat ulicemi, rychle a se sklopenou hlavou, aby ji nikdo neoslovil. Zaměstnavatelé jsou úžasně sobečtí a myslí jen na sebe. Ale pak si vzpomněla na Máňu.

Rozběhla se k Václavskému náměstí.

Otevřela si dům a vyšla temným schodištěm do třetího poschodí. Zamřížované okénko Mániny komůrky vedlo na chodbu. Anna na ně klepala. Klepala maličko a pak silněji. Ještě silněji. Ale Máňa se nemohla probudit. Zabouchala klouby docela nahlas.

„Kdo je to?“ zazněl z komůrky rozespálý hlas.

„Já, Anda zezdola.“

Okénko se osvětlilo, pak se otevřelo a v něm se za ozdobnými mřížemi objevila Mánina hlava.

Zamžourala sklíženými víčky, a když uviděla Annin zmučený obličej, otevřela je naplno.

„Co je ti, balšánečku?“

„Máničko, prosím tě, pusť mě k sobě!“

„Ale ano!“

Máňa otevřela tiše dveře předsíně a za ruku vedla Annu tmou do své komůrky.

Sedly si vedle sebe na pelest postele. Ale když Anna chtěla odpovědět na otázku Máninu, nedovedla říci více než: „Máničko, já jsem tak nešťastná!“, neboť hrdlo

se jí sevřelo a místo slov řinuly se z ní jen slzy. Máňa ochopila a nenaléhala. Seděly tam vedle sebe dlouho, držíce se za ruce, jedna plavá a druhá černá, jedna oblečená a druhá košilatá, a plavá plakala a černá na ni hleděla s lítostí a hladila jí vlasy a říkala: „No, no“ a pleskala jí na kolena, utěšovala ji: „No, no, Andulinko!“ a tiskla svou tvář na její.

Pak přišla slova přece.

„No, pověz!“

Anna vypravovala příběh celého dnešního hrozného dne. Celý, od začátku, od chvíle, jak ji milostpaní poslala k Denisovu nádraží pro balík. Jen o urážce Toníka rudým vojákem se nezmínila. Když se dostala k strážníkům a k Toníkovu zatčení, opět se jí zadrhlo hrdlo a přikryla si dlaněmi oči. A tehdy Máňa, uspokojena již ze strachu o kamarádku a z první zvědavosti, převalila Annu do peřin, odtrhovala jí od očí ruce, a aby ji rozveselila, cuchala jí vlasy, muchlala ňadra a břicho.

„Ale balšánecku, ale ubrečenečku náš, to nic není, vždyť ty jsi takový malý pitomec, tohle vůbec, ale vůbec nic není, na takové věci si musíš v Praze zvykat, to není jako v těch vašich Prkenicích.“

Stáhla s Anny boty, šaty a punčochy, položila ji do postele, přikryla ji po bradu peřinou a dala jí na tvář hubičku:

„No, no, balounku!“

Pak zhasila elektrické světlo. A lehla si k Anně.

Té noci si ještě mnoho šeptem vykládaly. Scéna se stavitelovými Máňu obzvláště zajímala. A když Anna dopověděla o řádění slečny Dadly, Máně náhle svitlo. Vztyčila se půlí těla na posteli a zdvihla ukazovák.

„Fuiť!“ hvízdla si dlouze.

Seděla tak chvíli, jako by kontrolovala správnost svého postřehu. Pak řekla:

„A teď mi to vypravuj ještě jednou hezky po pořádku!“

Neboť Máňa to teď chtěla prochutnat důkladněji a vsedě. Anna tedy vyprávěla příhodu se řáděním slečny Dadly ještě jedenkrát. A když byla hotova, vynesla Máňa rozsudek:

„Dadlinka je v tom. To máš jako nohu. A teď má vítr. Jen počkej, uvidíme ještě moc pěkné věci, tohle je jen začátek. To musím říct ráno Dvořandě.“ Na konec si Máňa ještě jednou hvízdla, ale jen docela krátce, jako by dělala puntík: „Fuiť!“

Té noci spala dvě děvčata, plavé a černé, spolu, přimáčkly k sobě zadničkami a s nohama skrčenýma.

„Teď vypadáme jako rakouský orel,“ řekla Máňa, když usínaly, a to bylo její poslední slovo.